

SURİYE ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİ

Selçuk DUMAN*

ÖZET

Türkiye-ABD ilişkileri 19. yüzyılın başlarından itibaren misyonerlik kurumları ve ticari nitelikte başlamış, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı sürecinde sınırlı görüşmeler ile devam etmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası ise iki ülke arasında Truman Doktrini ve Marshall Planı'nın imzalanması ile çok taraflı ilişkilere dönüşmüştür. Türkiye'nin NATO'ya girmesi ile birlikte iki ülkenin ilişkileri bağımlılık çerçevesine ulaşmıştır. Ancak 1964 Johnson Mektubu dolayısı ile gerginleşen ilişkiler, 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik yaptığı Kıbrıs Barış Harekatı nedeniyle kesintiye uğramıştır. 1980 sonrası iki ülke arasında yapılan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması ve 2000 sonrası imzalanan Stratejik Ortaklık Anlaşması ile yeniden bağımlılık boyutuna ulaşılmıştır. 15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye'de siyasal iktidara yönelik yapılan Fetullahçı darbe girişimi sonrası ise iki ülke ilişkilerinde ciddi sarsıntılar meydana gelmiştir. Fakat ABD'nin 1991'de Irak'a müdahalesi sonrası Türkiye'ye komşu olması ve 2011 yılından itibaren Suriye'de ortaya çıkan iç savaş sürecinde iki ülke tekrar çekincelerine rağmen tümüyle olmasa da bazı konularda ittifak yollarını aramak için görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Biz de bu çalışmamızda; Suriye özelinde Türkiye-ABD ilişkilerini 2011 yılından günümüze tarihî süreci içerisinde aktaracağız.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, ABD, Suriye, İlişkiler, Terör.

TURKEY-USA RELATIONS IN THE FRAMEWORK OF SYRIA

ABSTRACT

Turkey-US relations began as missionary institutions and commercial activities since the beginning of the 19th century, it were continued with limited negotiations during the First and Second World Wars period. With the signing of the Truman Doctrine and Marshall Plan between the two countries after the Second World War, the relations turned into multilateral relations. With Turkey's entry into NATO, the relations were taken within the framework of independence. However, Johnson's Letter in 1964 strained relations and finally because of Turkey's Cyprus Peace Operation in 1974, Turkey-US relations were disrupted. With the Defense and Economic Cooperation Agreement signed after 1980 and the Strategic Partnership Agreement signed after 2000, it has reached the dimension of dependency again. After the Gulenist coup attempt carried out against the government in Turkey on July 15, 2016, serious breaks occurred in relations between the two countries. However the two countries held some negotiations to seek alliance ways again despite their reservations, because the USA has become a neighbor of Turkey after the American intervention in Iraq in 1991 and after the civil war that began in Syria in 2011. In this study; we will describe in the historical process of Turkey-US relations over the Syria issue, since 2011.

Keywords: Turkey, USA, Syria, Relations, Terrorism.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 08.01.2020; Yayına Kabul Tarihi: 01.02.2020

* Prof. Dr. Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, GİRESUN;
ORCID: 000-0002-4630-9500, E-posta: selcuk.duman58@gmail.com

Giriş

Coğrafi keşifler bağlamında Kristof Kolomb tarafından tespit edilip, Amerigo Vespucci tarafından ortaya çıkarılan Amerika kıtası; 16. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren İngiltere, Fransa, İspanya ve Portekiz gibi sömürgeci devletler tarafından işgal edilerek yönetilmeye başlanmış ve bugünkü ABD bölgesinde İngiltere tarafından oluşturulan 13 Amerikan Kolonisi'nin kendilerine uygulanan baskı ve sömürüye dayanamayıp isyan etmesi ile 1776 yılında bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. İngiltere'nin bu bağımsızlığı tanımaması ise 1783¹ (Uçarol 1985: 213) yılında olmuştur (Armaoğlu 1989: 62). ABD kurulduktan sonra kıtasındaki sömürgeci devletleri uzaklaştırmak ve ulusal bütünlüğünü sağlamak amacıyla 3 Aralık 1823 tarihinde "Monroe Doktrini"² (Armaoğlu 1989: 71-72) kabul etmiştir.

Bu tarihten sonra ABD bir taraftan kendi ulusal sınırlarını mümkün olan en geniş hâle getirmek için bir mücadele verirken, diğer taraftan sömürgeci-emperyalizmi "modası geçmiş" ve "pahalı" bularak, "İnsani değerlere önem veren" yeni bir tür yayılma yöntemi olan misyonerlik örgütleri ve eğitim kurumları ile Batı Asya'da etkili olmak için çaba sarf etmiştir (Ulugay 1974: 15). Türkiye-ABD ilişkileri de bu çerçevede başlamıştır. 1810 yılında Amerika'da "American Board of Commissioners for foreign Missions" adı altında örgütlenen Protestan kilisesi aracılığı ile 1820 yılında Anadolu'ya gelen ilk Amerikalı misyonerler Levi Persons ve Plinky Fisk'dir (Akgün 1994: 2121). 1831-1850 döneminde ise Amerikalı misyonerlerin sayısı; 268'e, kurulan Protestan kilisesinin sayısı ise 7'ye yükselmiştir. Birinci Dünya Savaşı öncesi bu sayı; 163 kilise ve 15.348 üyeye ulaşmıştır (Akgün 1994: 2123). Türkiye-ABD ilişkilerinin diğer bir alanı da ticaret olmuştur. 1810 yılında İzmir'de başlayan ticaret, 7 Mayıs 1830 tarihinde imzalanan dokuz maddelik ticaret antlaşması (Armaoğlu, 1991) ile gelişme göstermiştir (Erol 1988: 7). 13 Şubat 1862 ve 1874 yıllarında ABD ile yeni birtakım ticaret anlaşmaları yapılarak, ilişkilerin daha da gelişmesi sağlanmıştır (Armaoğlu 1991: 7). Yine Albay Colby Chester'in 1909 yılında Türkiye'ye sunduğu Chester Projesi³ önemli bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu proje Lozan görüşmeleri sırasında Musul görüşmeleri çerçevesinde ABD ve Türkiye arasında tekrar gündeme gelmiş ancak uygulanamamıştır. Siyasi ilişkilere gelince; 1824 yılında İzmir'de konsolosluk düzeyinde başlamış, 1831'de maslahatgüzar düzeyinde ABD'den David Porter Türkiye'ye gönderilmiştir. David Porter'e 3 Mart 1839 tarihinde elçilik payesi verilmiştir.

Türkiye ise ilk resmi ziyaretçi olarak Emin Bey'i, ABD'ye 1850 yılında geçici olarak göndermiş ve 1867 yılında ise, elçi olarak Fransız asıllı Edovard Blacque gönderilmiştir (Erol 1976: 47). Ayrıca Türkiye-ABD ilişkilerinin gelişmesinde Robert Koleji'nin kurucusu olan Cyrus Hamlin, Pamuk Uzmanı Dr. Davis, Madenci Prof. Simith önemli katkılarda bulunmuştur (Akgün 1994: 2124).

¹ İngiltere; Amerikan kolonilerine karşı yaptığı savaşı kaybedince 1782 yılında bağımsızlık esas olmak üzere görüşmelere başladı. Sonuçta 3 Eylül 1783 tarihinde Paris'te yapılan anlaşma gereğince, İngiltere Amerikan kolonilerinin bağımsızlığını tanıdı.

ABD Cumhurbaşkanı Monroe tarafından açıklanan ve dış politikasının temelini teşkil eden Monroe Doktrin'i iki maddeden ibarettir.1-ABD, Avrupa'nın iç işlerine karışmamaktadır. Avrupa da Amerika kıtasının iç işlerine karışmamalıdır.2-Eğer Avrupalı devletler Amerika'nın bu kararına uymazsa ve Amerika kıtasında sömürgecilikte bulunursa ABD bu hareketi düşmanca sayacak ve karşı tepkide bulunacaktır.

² ABD Cumhurbaşkanı Monroe tarafından açıklanan ve dış politikasının temelini teşkil eden Monroe Doktrin'i iki maddeden ibarettir.1-ABD, Avrupa'nın iç işlerine karışmamaktadır. Avrupa da Amerika kıtasının iç işlerine karışmamalıdır.2-Eğer Avrupalı devletler Amerika'nın bu kararına uymazsa ve Amerika kıtasında sömürgecilikte bulunursa ABD bu hareketi düşmanca sayacak ve karşı tepkide bulunacaktır.

³ Chester Projesi; ABD'nin Musul ve çevresindeki petrol rezervlerini işletmek amacıyla Türkiye'ye sunduğu öneridir.

Yine 1912 yılında ABD Başkanı Wilson tarafında Türkiye'ye elçi olarak gönderilen "Morgenthau"da Türkiye-ABD ilişkilerinde önemli bir isimdir (Erol 1976: 9). ABD Mart 1917 tarihinde Birinci Dünya Savaşı'na dahil olmasına rağmen dönemin ABD Dışişleri Bakanı Robert Lansing'in önerisi doğrultusunda Türkiye'ye savaş ilan etmemiştir (Erol 1972: 1). Ancak Türkiye Almanya'nın baskısı ve Almanya'nın müttefiki olması dolayısı ile 20 Nisan 1917 tarihinde ABD ile diplomatik münasebetlerini kesmiştir (Armaoğlu 1991: 19). Birinci Dünya Savaşı sonrası ise ABD Başkanı Thomas Woodrow Wilson tarafından 8 Ocak 1918 tarihinde; Amerikan Kongresi'nde⁴ (Tevetoğlu 1991: 151-152) ortaya atılan ve Paris görüşmeleri çerçevesinde şekillenen "Cemiyet-i Akvam Nizamnamesi" içerisinde yer verilen mandaterlik çerçevesinde Türkiye'nin ABD Mandaterliğine bırakılması 24 Nisan 1920 tarihinde tartışılrsa da bu öneri ABD senatosu tarafından 1 Haziran 1920 tarihinde, 23 kabule karşılık, 52 ret oyuyla kabul edilmemiştir (Akgün 1985: 97-98).

Ayrıca bu dönemde ABD'den İzmir'de Türklere yapılan katliamları araştırmak için Amiral Bristol, genel inceleme için King-Crance (Karakaya 2001: 84) ve Yakın Doğu Yardım Fonu Başkanı Herbert Hoover'in önerisiyle, Türkiye ve Kafkaslarda bir nabız yoklaması yapması için, Tümgeneral James G. Harbort başkanlığında üç heyet görevlendirilmiştir (Akgün 1985: 96).

ABD ile Türkiye arasında tekrar resmi ilişkiler 17 Şubat 1927 tarihinde yapılan anlaşma ile büyükelçilik düzeyinde başlamış, 1937 yılından itibaren ise ABD Büyükelçisi Türkiye'de devamlı ikamet etmiştir. Ancak Türkiye-ABD ilişkileri 1946 yılına kadar 1929 ve 1939 tarihli ticaret anlaşmaları çerçevesinde düşük yoğunluklu bir düzeyde kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı sürecinde başta ABD ve Birleşik Krallık, devamında ise ABD, Birleşik Krallık ve Sovyetler Birliği tarafından Türkiye'nin kendi yanlarında savaşa dahil olması

⁴ Amerikan Kongresi tarafından kabul edilen ve Wilson Prensipleri adıyla tarihe geçen bildirinin maddeleri şu şekildedir: 1-Milletler arasında gizli anlaşmalara son verilerek açık diplomasi usulünün uygulanması 2-Kara suları dışındaki denizlerde gerek savaş zamanında gerek barış zamanda gidiş gelişin tam olarak serbestliği 3-Barışı kabul eden ve onun sürekli olması için birleşen bütün milletler arasında iktisadi engellerin imkan derecesinde kaldırılması ve ticari meselelerde eşit haklar tanınması ve tesisi 4-Her milletin silahları kendi iç güvenliğini sağlayabileceği şekilde en aşağı bir miktar ve seviyeye indirmesi hususunda yeterli güvence alınması ve verilmesi 5-Sömürgelere ait bütün isteklerin, hakimiyet meselesinin halinde ilgili ahalinin çıkarlarını da burayı sömürge olarak yönetecek devletin hakkaniyete uygun istekleri derecesinde dikkate almak suretiyle meselenin geniş ve tamamıyla tarafsız bir yoldan açıkça,serbestçe tartışma sonunda halli ve ayarlanması 6-Rus topraklarının tamamen boşaltılması 7-Bütün diğer milletler gibi haiz olduğu istiklali hiçbir kayıt altına alınmadan Belçika'nın boşaltılması ve onarılıp eski haline getirilmesi 8-Fransız topraklarının tamamıyla boşaltılması ve işgal altında olan kısmının onarımı. Alsace-Lorraine hakkında 1871 tarihinde Prusya tarafından Fransa'ya yapılan haksızlık,elli yıla yakın bir süredir cihan barışını boza-geldiğinden umurun menfaati namına barışın tekrara sağlanabilmesi için bu haksızlığın düzeltilmesi 9-İtalya sınırlarının yeniden tespitinde milletler arasındaki sınır çizgisi açıkça anlaşılacak surette bir düzenleme yapılması 10-Milletlerarası mevkilerinin korunması ve temini istenilen Avusturya ve Macaristan milletlerinin muhtariyete kavuşmaları ve serbest olarak gelişmeleri için gerekli imkanlar sağlanması 11-Romanya,Sırbistan ve Karadağ'ın boşaltılması ve işgal olunan toprakların onarımı;Sırbistan'a,denize serbest çıkış yeri sağlanması.Muhtelif Balkan devletleri arasında dostça yapılacak fikir alışverişi sonucunda ve tarihin oluşturduğu bağlar ve milliyet farkları dikkat nazarına alınarak bir düzenleme yapılması. Bu devletler hakkında siyasi ve iktisadi istiklale ve toprak bütünlüğüne ilişkin milletlerarası bir güvence sağlanması 12-Şimdiki Osmanlı İmparatorluğu'nun Türkler ile meskun kısımlarına tam bir hükümler hakkı tanınması, fakat bugün Türk hakimiyetinde bulunan diğer milliyetlere de tam bir emniyet içinde yaşama ve kolayca gelişme imkanının güvence altına alınması. Çanakkale Boğazı'nın milletlerarası bir güvence altında bütün milletlerin gemilerine ve ticaret ulaşımına açık kalması 13-İtiraz edilmeyecek bir şekilde Polonyalı ahali ile meskun olduğu sabit araziye şamil bulunmak üzere bağımsız bir Polonya Devleti'nin, kurulması. Bu devlete denize serbest bir çıkış yeri sağlanması, siyasi ve iktisadi istiklali ile toprak bütünlüğünün milletlerarası sözleşmelerle güvence altına alınması 14-Kat'ı sözleşmelere uyarak küçük,büyük bütün devletlere eşit olarak siyasi istiklal, karşılıklı toprak bütünlüğü garantisi vermek maksadıyla milletler arasında bir genel Milletler Cemiyeti kurulması.

için baskılar yapılmış fakat Türkiye bu baskılara rağmen savaşın sonuna kadar tarafsızlığını sürdürmüştür. Türkiye'nin bu tavrı nedeniyle ABD Yalta ve Postdam görüşmelerinde boğazlarda Sovyetler Birliği'nin isteği doğrultusunda değişiklik yapılmasını kabul etmiş ancak daha sonra Ağustos 1946 tarihinde Sovyetler Birliğine vermiş olduğu nota ile Türkiye'nin yanında yer alarak Türkiye-ABD ilişkilerinde yeni bir süreç başlatmıştır.

Çünkü dünyada Soğuk Savaş dönemi olarak tanımlanan iki kutuplu dünya şekillenmiş ve Türkiye; ABD ve müttefiklerinin yanında konumlanmıştır. Bunun sonucu olarak 1947 yılında kabul edilen Truman Doktrini çerçevesinde Türkiye ile çok yönlü bir anlaşma yapılmış, 1948 yılında ise ABD Türkiye'yi Marshall Planına dahil etmiştir. Türkiye; Temmuz 1950 tarihinde Kore Savaşı'na katılma kararı ile bir kez daha batılı müttefiklerinin yanında yer alırken, Şubat 1952 tarihinde NATO'ya katılarak kurumsal bir bağlılık sürecine girmiştir. Çünkü 1954 yılında İncirlik Üssü yolu ile ABD askerleri Türkiye'de yerleşirken, 1957 yılında ise güdümlü füzeler Türkiye'ye getirilmiştir.

ABD Başkanı Eisenhower döneminde ise Orta Doğu'yu Sovyet bloğundan korumak amacıyla askerî ve ekonomik yardımları içeren ve Eisenhower Doktrini olarak tanımlanan programa Mart 1957 tarihinde Türkiye de dahil edilmiştir. Ancak Kıbrıs'ta Aralık 1963 tarihinde gerçekleşen ve siyasi tarihimize Kanlı Noel olarak geçen Kıbrıs Türklerine yönelik katliamlar üzerine Türkiye'nin müdahaleye kalkması nedeniyle ABD Başkanı Johnson tarafından tehdit içerikli mektup gönderilmesi, 1970-1971 yıllarında tartışılan Haşhaş Sorunu, 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekati'nı yapması dolayısı ile 1975 yılında ABD'nin Türkiye'ye silah ambargosu uygulaması ve 1969 tarihli Savunma ve İşbirliği Anlaşması'nı 1975 yılında fesih etmesi iki ülke arasındaki ilişkilerin gerginleşmesine neden olmuştur. Ancak iki ülke arasında Mart 1976 tarihinde tekrar bir savunma ve işbirliği anlaşması yapılmış ve Eylül 1978 tarihinde silah ambargosuna son verilmiştir. 1980 ve 1988 yıllarında ise Türk-Amerikan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Antlaşmaları yapılarak ilişkiler yeniden bir düzene sokulmuştur. 1991 yılından itibaren ise Körfez Krizi çerçevesinde Irak'a müdahale eden ABD Türkiye'ye komşu olmuş ve farklı çerçevelerde buradaki varlığını günümüze kadar sürdürmüştür. Bu dönemde zaman zaman iki ülke arasında gergin anlar da yaşanmıştır.

Örneğin 1 Mart 2003 tarihinde TBMM'de ABD'nin Türkiye üzerinden müdahalesini ve ABD'nin Türkiye'de asker bulundurmasını içeren tezkere ret edilmiş ve bunu takip eden süreçte Irak'ta Türk askerlerinin başına çuval geçirilerek gözaltına alma sorunu, iki ülke arasındaki ilişkilere ciddi anlamda zarar vermiş ve Türkiye'deki birçok kesim tarafından ABD müttefikliği yüksek sesle sorgulanır olmuştur. Ancak Türkiye'de iktidarda bulunan siyasal iktidarın yaklaşımı nedeniyle iki ülke arasındaki ilişkiler tekrar normalleşmiş hatta 2006 yılında iki ülke arasında stratejik ortaklığı içeren bir anlaşma imzalanmıştır. Suriye ile ilgili ise ABD 1979 yılından bu tarafa terörü destekleyen ülkeler listesine aldığı Suriye'yi İsrail, Lübnan ve İran ile olan ilişkileri ve Irak'a yönelik yaklaşımları dolayısıyla bölgede bulunan devlet dışı aktörlerin etkinliği çerçevesinde değerlendirmiştir. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası da Hizbullah'ın Suriye tarafından desteklenmesi ciddi sorunlara neden olmuştur. Ancak 2006 yılında Irak çalışma grubunun Suriye ile ilişkiler kurulması gerektiği raporu üzerine ABD'nin bazı temsilciler aracılığı ile Suriye ile görüşmelere başladığını görmekteyiz. 2008 yılında ABD helikopterinin Suriye'nin Irak sınırındaki El Sukariye köyüne saldırması, Irak'taki direnişçilere Suriye'nin destek verdiği iddiaları, İsrail'in Gazze'deki dökme kurşun harekati iki ülke ilişkilerinde sorunlara neden olmuştur. 2009 yılında Obama'nın iktidara gelmesi ile ise yeni bir süreç başlamıştır (Kaya, 2019).

2011 yılında ise Suriye’de Arap Baharı çerçevesinde gelişen olaylar nedeniyle ABD ve Türkiye, Suriye özelinde birçok görüşme ve anlaşma yapmıştır. Biz de bu noktadan sonra makalemizde Türkiye-ABD arasında Suriye özelinde yapılan görüşmeler, anlaşmalar, çatışma noktaları ve sonuçlarını aktaracağız.

1. Suriye Sorununun Ortaya Çıkması ve Türkiye ile ABD’nin Bu Konuya Yaklaşımları

Batısında Akdeniz, doğusunda Irak, kuzeyinde Türkiye, güneyinde Ürdün, güneybatısında İsrail ve güneydoğusunda Irak’ın bulunduğu Suriye; Batı Asya’da önemli bir konuma sahip ülke olmasının yanında eski dünya kıtaları arasında bir geçiş güzergahı olması ve Akdeniz’e kıyısı bulunması dolayısı ile stratejik anlamda önemli bir konumda olduğu için jeopolitik anlamda birçok ülkenin bölge ile ilgili müdahilliği geçmişten günümüze söz konusu olmuştur. Ayrıca Suriye’nin etnik ve dini anlamda farklı ve bölünmüş bir sosyal yapıya sahip olması dolayısı ile de jeopolitik anlamda işleri biraz daha karmaşık hâle getirmektedir.

Arap Baharı olarak tanımlanan ve Tunus’ta başlayan daha demokratik yönetim istekleri, 2011 yılından itibaren Suriye’de de görülmeye başlamış ve çok geçmeden kısa süre içerisinde bu gösteriler; Suriye merkezi hükümeti ile göstericiler arasında silahlı çatışmalar sürecini başlatmıştır. Elbette bu sürecin kısa sürede büyük ölçekli iç çatışmalara dönüşmesinin nedeni bölgeye müdahil olan devlet dışı örgütlerin, bölgeyi şekillendirmek isteyen emperyal ülkelerin istihbarat örgütleri tarafından yönlendirmesinin bir sonucudur.

Bu sürecin başında ABD diğer Batılı müttefikleri ile birlikte tek parti yönetimine dayanan otoriter bir yönetim anlayışına karşı gelişen protesto gösterilerini daha fazla siyasal anlamda hak ve özgürlük isteyen insanların haklı mücadelesi olarak nitelmiş ve Suriye Devlet Başkanı Beşar Esat’ın istifa etmesi ya da görevden uzaklaştırılması gerektiğini ifade ederek, göstericilere destek vermişler ve Suriye’de demokratik bir siyasal rejimin kurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Hatta BM Güvenlik Konseyi’nin onayı ile sınırlı bir müdahale yapılması gerektiği fikrine de sıcak bakmışlardır (Yazgan, 2011).

Bu süreçte ABD Başkanı Obama’nın Esat’ın görevi bırakması gerektiği açıklamasının ardından Almanya, Fransa ve İngiltere de aynı açıklamayı 18 Ağustos 2011 tarihinde yapmışlardır (Milliyet, 2011a). Bu açıklamada Suriye’de yeni yönetimin oluşturulması ve demokratik yönetime geçilmesi için Esat’ın öncülük etmesi istenmiş, Esat’ın hapis, işkence ve katliam devam ederken demokratikleşme sözlerinin anlamsız olduğu belirtilmiştir. Türkiye ve Suudi Arabistan’ın da bu sürece katılmasının anlamlı olacağı ifade edilmiştir (Milliyet, 2011b). Bu açıklamaların Suriye konusunda Türkiye’ye baskı yapıldığı şeklinde algılanması üzerine 1 Nisan 2012 tarihinde ABD’nin Ankara Büyükelçisi Ricciardane, Suriye konusunda ABD’nin Türkiye’ye baskı yaptığı iddialarına karşı ABD-Türkiye ilişkilerinin baskıya değil ortaklığa dayalı olduğuna vurgu yaparak baskı iddialarını ret etmiştir (Milliyet, 2012). Ancak ABD Dışişleri Bakanı Clinton, Suriye ordusunun Halep’e müdahale için askerî yığınak yaptığını ve Rus helikopterlerinin bölgeye geldiğini, bu durumun Türkiye’nin kırmızı çizgisi olabileceğini açıklayarak, Türkiye’nin konuya dahil olmasını amaçlayan bir yaklaşım sergilemiştir (Internethaber, 2012). Türkiye ise gösterilerin çıktığı ilk aşamada, ilgili ülkelerle diplomatik ilişkilerini yoğunlaştırarak dışarıdan bir müdahale ile bölgenin ve ülkelerin dizayn edilmesi yerine, yönetimde bulunan rejimlerin, halkının isteklerine kulak vererek, demokratik hak ve özgürlüklerin çağdaş devletlerdeki ölçekte yeniden düzenlenmesi gerektiğini savunmuştur.

Bu amaçla Esat ile de doğrudan görüşmeler yapılmıştır. Ancak Esat yönetiminin bu yaklaşımı, ihvan hareketine destek olarak algılaması ve kendisinin sonunu getirecek bir yaklaşım olarak görmesi sonucunda, Türkiye 2012 yılından itibaren Esat yönetimine karşı sert bir tutum almaya başlamış ve Esat'ın yönetimi bırakması ya da yönetimden uzaklaştırılması gerektiği konusunda ABD ve Batılı müttefikleri ile aynı çizgiye gelmiştir. Ancak Türkiye Orta Doğu'da diğer bölgelerde olduğu gibi Suriye'nin istikrarsızlaşması, etnik ve mezhepsel fay hatlarının ayrıışmaması ve iç çatışmaların mümkün olduğunca yaşanmaması içinde özel bir özen göstermiştir (Semin, 2012).

2. Türkiye ve ABD'nin Suriye'de Koordineli Çalışma Dönemi

Türkiye ve ABD, 2012 yılından itibaren Suriye'nin yeniden yapılandırılması çerçevesinde karşılıklı görüşmelere başlamış ancak iki ülkenin konuya yaklaşımlarında süreç içerisinde ciddi farklılıkların olduğu da görülmüştür.

Türkiye, Mart 2012 tarihinde Suriye sınırı boyunca Tampon Bölge ya da Güvenli Bölge oluşturulması gerektiğini Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay üzerinden dile getirmiş ve bu isteği bir gün sonra Başbakan Tayyip Erdoğan da ifade etmiştir. Ayrıca 1 Eylül 2012 tarihinde uçuşa yasak bölgenin oluşturulması gerektiğini de önermiştir. ABD yönetimi ilk etapta bu öneriye sıcak bakmamıştır. Ancak Türkiye'nin bu önerisinde ne kadar haklı olduğu, İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün açıkladığı rapordan anlaşılmıştır.

Çünkü İnsan Hakları İzleme Örgütü, Mart 2011 tarihinden itibaren Temmuz 2012 tarihine kadar 200 civarında insan ile görüşme sonucunda, Suriye rejimi tarafından işkence yapıldığını açıklamıştır (BBC News Türkçe, 2012). Bu da Suriye'deki muhaliflerin siyasi çözüm bulunana kadar bir koruma alanına ihtiyaçları olduğunu göstermiştir. Bu dönemde ilginç bir olay ise Suriye tarafından Haziran 2012 tarihinde Türk uçağının Suriye resmi güçleri tarafından düşürülmesidir.

Gerçi bu konu ile ilgili Esat yapmış olduğu açıklamada, Türk savaş uçağını uçak savar bataryası ile vurduklarını, Türk uçağı olduğunu düşürdükten sonra öğrendiklerini belirterek şöyle söylemiştir; "Yüzde yüz keşke düşürmeseydik diyorum." demiş ve sözlerinin devamında Türkiye'nin askeri yığınağına rağmen Türk sınırına asker yığmadıklarını, Türk halkının dostları olduğunun altını çizmiştir (BBC News Türkçe, 2012). ABD ise bu süreçte Dışişleri Bakanı Clinton'un 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı dolayısı yaptığı açıklama ile Türkiye'nin yanında olduklarını ifade etmiştir. Clinton, Türk halkının Cumhuriyet Bayramı'nı kutlayarak, Türk halkının dostu olduklarını ve Suriye'den Türkiye'ye sığınan göçmenlerin durumunda Türkiye'nin yanında olduklarını belirtmiştir (Cumhuriyet, 2012).

Ayrıca Clinton 3 Ekim 2012 tarihinde Türkiye'nin Akçakale ilçesine düşen top mermisi dolayısı ile yaptığı açıklamada; ABD olarak öfke içerisinde olduklarını ve can kaybından büyük üzüntü duyduklarını açıklamıştır (Haberler.com, 2015). Ocak 2013 tarihinde ise Türkiye'ye yönelik yapılacak füze saldırılarında füzeleri imha etmek amacıyla Hollanda'dan Patriot füze savunma sistemleri getirilmiştir (Akşam, 2013).

Yine ABD ve Almanya Patriot füze savunma sistemleri de NATO çerçevesinde gündeme gelmiştir (Hürriyet, 2013). Diğer yandan Şubat 2013 tarihinde basına yansıyan bilgilere göre; Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar'ın Suriye'deki muhaliflere silah yardımı yaptığı ve kesintinin yaşandığı, Rusya'nın da Suriye yönetimine silah yardımı yaptığı ortaya çıkmıştır. Böylece Suriye'de bir vekalet savaşının fiilen yaşandığı görülmüştür. Bu vekalet savaşının bir tarafında; Türkiye, ABD ve batılı müttefikleri diğer tarafında; Rusya ve İran yer almıştır.

Ancak ABD ve İngiltere bölgede yoğunlaşan radikal örgütlerin etkisi ve doğrudan müdahalenin maliyetli olacağını değerlendirmeleri dolayısı ile Esat'lı bir geçiş sürecini savunmaya başlamışlardır (BBC News Türkçe, 2013). Türkiye bu görüşe şiddetle karşı çıkmıştır. Çünkü Türkiye'nin iki temel çekincesi vardır: Birincisi Türkiye'nin desteklediği Sünni grupların tepkisi, ikincisi Esat'ın kural dışı bir şekilde kendi halkına yönelik saldırıdır.

Bu konuda Mayıs 2013 tarihinde Türkiye Başbakanı Erdoğan NBC News televizyonuna yaptığı açıklamalarda; kimyasal silahların kullanıldığını, 2 milyona yakın insanın tehdit altında olduğunu, 300 bine yakın insanın Türkiye'ye geldiğini, tek başına da kalsalar, bu insanlara yardım edeceklerini, Esat'ın babası gibi katliamlar yaptığını, oysa kendilerinin defalarca kendisi ile görüşerek uyardıklarını belirtmiştir (İha Haber Ajansı, 2013). ABD Savunma Bakanı Chuck Hagel ise 27 Ağustos 2013 tarihinde yaptığı açıklama ile Suriye yönetiminin kimyasal silah kullanması iddiaları nedeniyle ABD Başkanı Obama'nın kararı doğrultusundan müdahale için hazır olduklarını ancak sonuçların netleşmesini beklediklerini belirtmiştir (T 24, 2013).

Bu çerçevede ABD; Adana, Beyrut ve Irak'taki acil durum personeli dışındakilerin boşaltılmasını gündeme getirmiştir (Hürriyet, 2013). Esat ise 21 Ağustos 2013 tarihinde yaptığı açıklamada, suçlamaları ret etmiş ve kimyasal silahı isyancıların kullandığı söylemiştir (BBC News Türkçe, 2013). ABD bu gelişmeler sonrası Suriyeli muhaliflere; silah, iletişim araçları ve tıbbi malzeme vermeye başlamıştır (Akşam, 2013). Özellikle ABD'nin Kürt savaşçılar olarak nitelendirdiği PKK'nın Suriye uzantısı PYD/YPG Terör Örgütüne Aynel Arap (Kobani) mücadelesinde havadan silah ve tıbbi malzeme yardımında bulunmaya başlamıştır (BBC News Türkçe, 2013).

Türkiye ise Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu tarafından da doğrulandığı gibi Peşmergelerin Türkiye üzerinden Aynel Arap'a geçmesine yardımcı olduğunu duyurmuştur. Ancak ÖSO'ya ait mevzilerin radikal İslamcı örgütlerin eline geçmesi üzerine Aralık 2013 tarihinden itibaren ABD ve İngiltere Suriyeli muhaliflere silah yardımını durdurmuştur (BBC News Türkçe, 2013). 2014 yılında IŞİD'in Irak ve Suriye'de geniş bir bölgeyi ele geçirmesi üzerine, ABD'nin hava operasyonu için İncirlik Hava Üssü'nü kullanmak amacıyla Türkiye'den talebi olmuş ancak Türkiye tarafından YPG-ABD işbirliği nedeniyle önce ret edilmiş, daha sonra Erdoğan'ın Eylül 2014 tarihinde BM toplantısı için gittiği sırada ABD ile IŞİD'e karşı koalisyon güçlerinin Türkiye hava sahasını kullanması izni konusunda anlaşılmalı ve 2 Ekim 2014 tarihinde meclisin gündemine gelebileceği iddia edilmiştir (Cumhuriyet, 2014). ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden da Kasım 2014 tarihinde Türkiye'ye gelerek temaslarda bulunmuştur.

Bu görüşmeler sonrası yapılan açıklamada; Biden; ABD'nin Türkiye'ye Türkiye'nin de ABD'ye ihtiyacı olduğunu ve Esat'sız bir geçiş süreci dahil Suriye konusunun ayrıntılı görüşüldüğünü açıklamıştır (BBC News Türkçe, 2014). 18 Mart 2015 tarihinde ABD'nin İncirlikten kalkan İnsansız Hava Aracının Lazkiye sınırında Suriye Rejimi tarafından düşürüldüğü duyurulmuştur (Haberkıbrıs.com, 2015). 24 Temmuz 2015 tarihinde incirlik hava üssünün kullanımı izni verilmiş (Sözcü, 2015) ve güvenli bölge oluşturulması konusunda anlaşılmalıdır. Bu konuda 27 Temmuz 2015 tarihinde yapılan açıklamada; Türkiye, ABD ve Suriyeli muhaliflerin birlikte hareket edeceklerini ve Suriye'nin kuzeyinde IŞİD'den arındırılmış bir bölge oluşturacaklarını açıklamışlardır (Cumhuriyet, 2015). Ancak ABD'den CNN televizyonunun verdiği habere göre, ABD'nin Suriye'de uçuşa yasak bölge konusunda bir anlaşmaya varmadığını belirtmiştir (SANA, 2019).

Diğer yandan Türkiye ve ABD'nin Suriyeli muhaliflerden oluşan 60 bin kişinin eğitim programı ile eğitilerek IŞİD'e karşı savaşmak istemişler ve bu konu da iki ülke Şubat 2015 tarihinde bir protokol imzalamışlardır (BBC News Türkçe, 2015). Ancak Ağustos 2015 tarihi itibari ile sadece 60 kişi eğitilebilmiş, onların da El-Nusra ile savaşmak istemedikleri görülmüştür (BBC News Türkçe, 2015).

Suriye Dışişleri ve Gurbetçiler Bakan Yardımcısı Faysal Mikdat; bu projeyi teröristlere destek projesi olarak nitelerken, başarısızlığı da Erdoğan ve Türk istihbaratının başarısızlığı olarak yorumlamıştır. Ayrıca bu proje ile ihvancılara Suriye'de iktidara gelmesinin desteklendiğini ifade etmiştir (SANA, 2019).

3. Türkiye ve ABD'nin Suriye'de Ayrıştığı Dönem

Türkiye ve ABD'nin 2015 yılı başlarından itibaren Suriye üzerinde gerek kullanılan devlet dışı aktörler gerekse bölgenin yeniden yapılandırılmasında uygulanacak yöntemler konusunda ciddi fikir ayrılıkları içinde oldukları görülmüştür. Şöyle ki, Türkiye Sünni unsurlar üzerinden bir vekalet savaşı yürütmeyi sürdürmek isterken, ABD bu grupları riskli gördüğü için PKK'nın Suriye kolu olan PYD/YPG üzerinden bir vekalet savaşını doğru bulmuştur. Türkiye ilk etapta ABD ile Aynel Arap (Kobani) sürecinde olduğu gibi PYD/YPG'ye dolaylı bir destek verse de kısa süre içerisinde görmüştür ki bu Suriye'nin bölünme sürecine evrildiği gibi Türkiye'nin ulusal sınırlarını da tehdit eder duruma dönüşmüştür.

ABD ise Ekim 2015 tarihinde yaptığı açıklamada, ABD'nin YPG ile omuz omuza olduğuna vurgu yapmıştır (Cumhuriyet, 2015). Ayrıca 17 Ağustos 2015 tarihinde ABD ve Almanya NATO çerçevesinde Türkiye'de bulunan Patriot savunma sistemlerini çekeceklerini açıklamışlardır (BBC News Türkçe, 2015). Bu gelişmeler üzerine Türkiye kendi ekseninde çözüm yollarına odaklanmaya başlamıştır.

Türkiye'nin endişelerini PKK/PYD/YPG terör örgütünün hızlı bir şekilde Türkiye sınırına yerleşmesi de tetiklemiştir. ABD'nin tam desteğini alan PYD/YPG Arapların çoğunlukta olduğu Tel Abyad'ı Haziran 2015 tarihinde işgal ederek buradaki nüfusu göç etmeye zorlamıştır (Orhan, 2015). İlerleyen süreçte Barak Obama Antalya'da yapılan G20 zirvesi sırasında, Kasım 2015 tarihinde yaptığı açıklamada; güvenli bölgenin oluşturulmasının amaca zarar vereceği kanaatinin oluştuğunu söyleyerek kabul etmediklerini belirtmiş ve Türkiye ile birlikte hareket etmediklerini kapalı olarak ifade etmiştir. Diğer yandan Uluslararası Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü, Ekim 2015 tarihinde yayınladığı raporda; 21 Ağustos tarihinde Suriye rejimi tarafından kimyasal silah kullanıldığını doğrulamıştır (Aljezeera Türk, 2015). 2016 yılı başlarından itibaren ABD'nin YPG ile olan ilişkisi ve terör örgütü olarak görmediklerini söylemeleri ve ABD Başkanı Obama'nın Suriye Özel Temsilcisi McGurk'un Aynel Arap'ı ziyareti sırasında kendisine PYD'li Terörist Polat Can tarafından plaket verilmesi ve bu törenin kamuoyu ile paylaşılması (Sözcü, 2016) üzerine 10 Şubat 2016 tarihinde Erdoğan yaptığı açıklamada, ABD'ye seslenerek bu nasıl stratejik ortaklık diye tepki göstermiştir (BBC News Türkçe, 2016). ABD Dışişleri Sözcü Yardımcısı Mark Toner ise PKK ile YPG arasında fark olduğunu PKK'nın terör örgütü olduğunu ancak YPG konusunda Türkiye ile aynı görüşte olmadıklarını belirtmiştir (Cumhuriyet, 2016). Türk Dışişleri Bakanlığı ise ABD'nin YPG/PYD'yi bir saatlik desteklemesinin bile izahının olmadığını ve kabul edilemeyeceğini açıklamıştır (Amerikanın Sesi, 2016). Bu açıklamalara rağmen ABD 250 kişilik ABD askerini Aynel Arap'a göndererek SDG/YPG'ye fiili desteğe de başlamıştır (Cumhuriyet, 2016).

ABD-Türkiye arasındaki bu güven bunalımı ABD'nin Mümbiç'e yapmayı planladığı operasyonu Rakka'ya kaydırmasına neden olmuştur. Bu süreçte Erdoğan, Obama ile telefon ile görüşmüş ve ABD'li Komutan Votel ise Ankara'yı ziyaret etmiştir. Ancak Erdoğan tarafından yapılan açıklamada, Obama'ya Türkiye'nin güvenini kaybettiği belirtilmiştir (Göksedef, 2016). Türkiye'nin bu tepkisine rağmen ABD askerleri YPG arması takarak Rakka'da ön saflarda savaşmışlar ve bu görüntüleri dünya kamuoyu ile de paylaşmışlardır (Aljezeera Türk, 2016). Türkiye bu gelişmeler üzerine 24 Ağustos 2016 tarihinde BM'nin 51. maddesi çerçevesinde sınırında oluşan terör koridorunu ortadan kaldırmak ve PKK/PYD/YPG ve IŞİD terör örgütünü imha ederek Suriyeli sığınmacıların evlerine dönmelerini sağlamak amacıyla, Suriye'ye Fırat Kalkanı adı ile bir insani müdahale başlatmıştır.

Bu operasyon üzerine 24 Ağustos 2016 tarihinde ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden Ankara'ya gelmiş ve iki ülke arasında görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin ana başlığı Fırat Kalkanı Harekatı olmuştur. Ancak iki ülke arasında Türkiye'nin PYD/YPG ve IŞİD'in yok edilmesi ısrarı nedeniyle karşılıklı açıklamalar devam etmiştir. ABD Savunma Bakanı Dunfort ve ABD Savunma Bakanlığı Sözcüsü Peter Cook ise Türkiye ile SDG(YPG/PYD) arasındaki çatışmalardan endişe duyduklarını, IŞİD'e karşı odaklanmak gerektiğini ifade etmiştir.

Erdoğan PYD/YPG ve IŞİD'in yok edileceğini açıklamıştır (BBC News Türkçe, 2016). ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elizabeth Trudeau Türkiye'nin askerî bir hareketinin önünü almak adına yaptığı açıklamada, Türkiye'nin NATO'da ABD ile müttefik olduğunu, Kürtlerin (PYD/YPG) işgal ettiği bölgelerden çekileceğini ve yönetimi yerel güçlere bırakacağını söyleyerek durumu dengelemeye çalışmıştır (Cumhuriyet, 2016).

Diğer yandan ABD merkezli çıkan bir habere göre; Türkiye'nin Mümbiç konusunda PYD ile anlaşığı ifade edilmiş ve bunun üzerine Türkiye Cumhurbaşkanı Sözcüsü İbrahim Kalın, 1 Eylül 2016 tarihinde yaptığı açıklamada; PYD/YPG'nin terör örgütü olduğunu, anlaşmanın söz konusu olmadığını ve Türkiye'nin muhtemel hedefleri olduğunu belirtmiştir (Sabah, 2016). Türkiye'nin bu kararlı tutumu diplomatik alanda da sürdürülmüştür. Eylül ayı içerisinde Türkiye Savunma Bakanı Fikri Işık ABD Savunma Bakanı Carter ile görüşürken, Türkiye Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar da ABD Savunma Bakanı Dunford ile görüşmüştür.

Bu görüşmeler sonucunda, ABD Türkiye'nin Dabık hareketine destek vereceğini söyleyerek, 40 kadar askerini Türkiye'nin kontrolünde olan Çobanbey'e göndermiştir (Cumhuriyet, 2016). Ayrıca ABD, Suriye rejiminin İdlib'de kimyasal silah kullandığı iddiaları üzerine Doğu Akdeniz'de bulunan destroyerlerinden Suriye'nin Humus kentinde bulunan Şayrat Askeri Üssü'ne Tomahawk füzeleri fırlatmıştır. ABD tarafından Suriye'nin kimyasal deposu olarak nitelenen üsse yapılan saldırıyı, ABD Savunma Bakanı Mattis, Suriye Hava Kuvvetlerine ait uçakların %20'sinin imha edilmesi olarak nitelendirmiştir (Ismayıl, 2016).

Bu gelişmeler üzerine 26 Mart 2017 tarihinde Suriye Meclisi Şam'da toplanarak Suriye rejiminin muhaliflere karşı vermiş olduğu mücadeleyi selamladıklarını, ABD ve Türkiye'nin Suriye topraklarına girmesini kınadıklarını açıklamıştır. Suriye Meclis Başkanı Hediye Abbas; Batılı devletler, Siyonist İsrail ve bir kısım devletler tarafından desteklenen muhaliflere karşı Suriye rejiminin verdiği mücadeleyi desteklediklerinin altını çizmiştir (SANA, 2019).

Ayrıca ABD'nin kimyasal silah kullanılması iddiası ile Suriye'ye yönelik yaptığı operasyonu Suriye Devleti, Nisan 2017 tarihinde BM'de gündeme getirmiş ve Suriye ordusunun ne geçmişte ne de bugün kimyasal silaha sahip olmadığını ve yapılan kimyasal silahlı saldırıyı kınadıklarını belirtmiştir. Kimyasal silahların muhalifler tarafından kullanıldığının da altı çizilmiş ve BMGK göreve çağırılmıştır (SANA, 2019).

Diğer yandan ABD-Türkiye ilişkilerinde yaşanan karşılıklı güvensizliği daha da artıran bir haber kamuoyu ile paylaşılmıştır. New York Times gazetesinin haberine göre, ABD'nin doğrudan Kürtleri(PYD/YPG) silahlandırmak istediği bilgileri ortaya çıkmıştır (Cumhuriyet 2017). Gerçekten de bu tarihten sonra ABD yoğun olarak silah desteğine başlamıştır. ABD merkezli bir yaklaşım ise Türkiye'nin güvenli bölge isteğini ABD'nin desteklemesi karşılığında YPG'nin iki kanton arasını birleştirmeme garantisi ve buna karşılık Türkiye'nin YPG ile savaşmaması ve YPG'yi tanıması önerisi iddia edilmiş (Aydıntaşbaş, 2017) ancak Türkiye bu iddiayı doğrulamamıştır. Temmuz 2017 tarihinde ise ABD'nin IŞİD ile Mücadele Özel Temsilcisi Brett McGurk Washington'da bir panelde yaptığı değerlendirmede; İdlid'deki El Kaide varlığı ile ilgili üstü kapalı Türkiye'yi de sorumlu tutan açıklamalar yapmıştır (Cumhuriyet, 2017). Ayrıca kendisine yönelik başta Erdoğan olmak üzere Türkiye merkezli eleştirileri değerlendirirken de YPG'nin silahlandırılması talimatının doğrudan Trump tarafından verildiğini söylemiştir (Sputnik, 2017). ABD Türkiye ile olan güven bunalımını aşmak için ise Temmuz 2017 tarihinde ABD Dışişleri Bakanı Rex Tillerson'ı Türkiye'ye göndermiş ve iki ülke arasında sorun olan konular; Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ile yapılan görüşmelerde ele alınmıştır (DW, 2017). Ancak Türkiye ABD ile yapılan görüşmelerden bir sonuç alınamayacağını anlayarak öncelikle Rusya ve İran ile birlikte 2017 yılında Astana sürecini başlatmıştır. Böylece Türkiye Suriye sorununda Rusya ve İran ile birlikte çalışan bir ülke konumuna gelmiştir. Diğer yandan sınırında oluşan ve ABD tarafından fiilen desteklenen PYD/YPG terör örgütünün oluşturduğu koridorun Akdeniz'e ulaşmasını engellemek için 20 Ocak 2018 tarihinde Afrin'e Zeytin Dalı Harekâtını başlatmıştır.

ABD bu hareket üzerine BM dahil uluslararası platformlarda Türkiye'yi suçlayıcı ve hareketi durdurmayı amaçlayan diplomatik girişimlerde bulunmuş fakat bir sonuç alamamıştır. 8 Şubat 2018 tarihinde Türkiye ile ABD arasındaki bu sorunları Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Oleg Syromolotov, ABD ve Türkiye'nin çıkar farklılıkları olarak nitelendirmiştir (SANA, 2019). Türkiye Afrin Harekâtını başarı ile sonuçlandırmış ve buradaki PYD/YPG'li terör örgütü üyelerini etkisiz hâle getirmiştir. Ancak Rusya ile yaptığı anlaşma çerçevesinde, Tel-Rifat Bölgesi, Rusya'nın himayesinde, PYD/YPG'li teröristlerin kontrolünde kalmıştır.

Türkiye'nin Afrin'e yönelik hareketi Suriye tarafından kınanmıştır. Suriye Dışişleri ve Gurbetçiler Bakanlığı 19 Mart 2018 tarihinde yaptığı açıklamada; Türkiye'nin Afrin'e yönelik hareketini işgal olarak niteleyerek, BM misakı ve uluslararası hukuka aykırı olduğunu dile getirmiştir (SANA, 2019). Suriye Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri ve Gurbetçiler Bakanı Velid Muallim, 2 Haziran 2018 tarihinde yaptığı açıklamada; Suriye'de bulunan İran güçlerinin meşru ve uluslararası hukuka uygun olduğunu, Türkiye, ABD ve Fransa kuvvetlerinin Suriye topraklarında bulunmasının ise uluslararası hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir (SANA, 2019).

Diğer yandan Türkiye, Fırat Kalkanı hareketi sırasında ABD ve Rusya'nın semsিয়েlemesi sonucunda giremediği Münbiç ile ilgili ABD ile 30 Mayıs 2018 tarihinde bir mutabakat anlaşması imzalamıştır. Bu mutabakat metnine göre; Münbiç Bölgesinden PYD/YPG'nin 30 gün içinde çekileceği, 45 gün sonra ABD ve Türkiye'nin ortak devriyeye

başlayacağı ve 60 gün sonra ise Münbiç'te yerel unsurlardan oluşan bir yönetimin oluşturulacağı kararlaştırılmıştır (Habertürk, 2018). Bu anlaşma 4 Haziran 2018 tarihinde Türk Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ile ABD Dışişleri Bakanı Pompeo'nun Washington'da yaptıkları görüşme ile kamuoyu ile paylaşılmış ve yasal süre de bu tarihten itibaren başlatılmıştır (DW, 2018). Böylece Türkiye, halkının %90'ı Arap olan ve Ağustos 2016 tarihinde PYD/YPG tarafından işgal edilen Münbiç konusunu bir müzakere takvimine bağlamış ancak ilerleyen süreçte bir sonuç alamamıştır.

Türkiye bu şekilde Fırat'ın batısındaki tehditleri Münbiç hariç etkisiz kıldıktan sonra Fırat'ın doğusuna yönelik bir operasyon için hazırlıklara başlamıştır. Rusya ve İran ile başlatılan görüşmeler Soçi ile devam etmiş ve nispeten üç ülke sınırlı da olsa belirli konularda anlaşmışlardır. Türkiye'nin Fırat'ın batısına yönelik yapmayı planladığı hareketi da Türkiye'nin güvenlik kaygılarını anlıyoruz diye açıklamalarla dolaylı onaylamışlardır. Aslında Rusya ve İran Türkiye'nin Fırat'ın doğusuna yapacağı operasyon ile ABD'nin bölgeden uzaklaştırılması ihtimali nedeniyle sıcak bakmışlardır.

15 Aralık 2018 tarihinde Türkiye'nin bu kararlı hareket açıklamaları üzerine ABD Türkiye ile birlikte harekate katılması muhtemel olan ÖSO'ya tehdit mesajları göndermiştir. SDG'ye yönelik yapılacak hareketin ABD askerleri ile karşı karşıya gelme ihtimalini dile getirmiştir (Hürriyet, 2018). 19 Aralık 2018 tarihinde ise ABD Başkanı Trump IŞİD'in artık yenilmiş olduğu için ABD'nin askerlerini Suriye'den çekeceğini duyurmuştur. Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ise 21 Aralık 2018 tarihinde yaptığı açıklama ile Fırat'ın doğusuna PKK/PYD/YPG, DEAŞ terör örgütlerini temizlemek için bir operasyon planladıklarını kamuoyu ile paylaşmıştır.

Erdoğan yaptığı açıklamada, Cerablus Bölgesinde 3000 DEAŞ'lıyı temizlediklerini, PKK/PYD/YPG ve DEAŞ'ı temizleyecek kabiliyete sahip olduklarını ve ÖSO ile birlikte Türkiye'nin güvenliğini sağlamak için bu operasyonu yapacaklarını, kesinlikle Suriye'nin topraklarında Türkiye'nin gözü olmadığını belirtmiştir (Aydınlık, 2019). Bu gelişme üzerine 13 Ocak 2019 tarihinde ABD Başkanı Trump sosyal medya aracılığı ile yaptığı açıklamada; Türkiye'nin Kürtleri vurması durumunda, ABD'nin Türkiye'yi ekonomik olarak çökerteceğini açıklamıştır. Aynı açıklama içinde 32 kilometrelik bir derinlikte güvenli bölge oluşturulacağını da ifade etmiştir. Böylece Trump her iki tarafa da mesaj göndererek, ABD'nin iki taraf ile de çalışmak niyetinde olduğunu göstermiştir. 14 Ocak 2019 tarihinde ise Erdoğan Trump ile telefonda görüşerek, Türkiye'nin güvenlik kaygılarını aktarmış ve Türkiye'nin Kürtlerle hiç bir sorunu olmadığını altını çizerek, Türkiye'nin IŞİD dahil tüm terör örgütlerini yok edebilecek gücü olduğunu ve ABD ile birlikte çalışmak istediklerini belirtmiştir.

Trump ise ABD'nin desteklediği kuvvetlere karşı operasyon yapılmamasını istemiştir (BBC News Türkçe, 2019). Hatta Ocak 2019 sonu PYD Terör Örgütünü temsilen İlham EHMED Washington'a giderek Trump ile yaptığı ayaküstü görüşmede, Trump; Kürtler için güvenli bölge oluşturulacağını belirtmiştir. YPG ise beş kilometre derinlikte bir güvenli bölgeyi istediklerini duyurmuştur.

Türkiye adına açıklama yapan Cumhurbaşkanı Erdoğan ise bu güvenli bölgenin oluşturulması konusunda bedel ödemeye hazır olduklarını ve güvenli bölgenin Türkiye ve ÖSO tarafından kontrol edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Cumhurbaşkanı Erdoğan New York Times gazetesi'ne bir makale yazarak Türkiye'nin yaklaşımını açıklıkla dile getirmiştir (BBC News Türkçe, 2019). ABD, Türkiye'nin bu yaklaşımına karşılık, konumunu göstermek adına, ABD Merkezi Kuvvetler Komutanı Kenneth McKenzie aracılığı ile Suriye Demokratik Güçler Komutanlarından olan YPG'li terörist Mazlum

Kobani ile görüşmüş ve resimler yayınlayarak YPG'nin yanında oldukları görüntülerini paylaşmıştır. Yaptığı açıklamada ise Türkiye'nin güvenlik kaygılarını anladıklarını da dile getirmiştir (Cumhuriyet, 2019).

Türkiye'nin bu girişimi ve ısrarlı tutumuna karşı BM başta olmak üzere ABD Savunma Bakanlığı, İngiliz The Guardian gazetesi, İsrail Jeru Salem Post gazetesi daha önce ABD tarafından resmi olarak yapılan açıklamalarda IŞİD'in bittiği açıklanmasına rağmen 30 bin ile 45 bin arasında değişen rakamlarda IŞİDli teröristin varlığına vurgu yapmışlar, hatta BM Genel Sekreteri IŞİD'in geçici bir süre saldırını durdurduğunu dile getirerek, SDG'ye olan ihtiyaca vurgu yapmak istemişlerdir (Haber7, 2019).

Bu gelişmeler sonrası Ocak 2019 tarihinde Ankara'ya gelen ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi James Jeffrey'e Cumhurbaşkanı Erdoğan randevu vermemiş, Jeffrey, Dışişleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal, Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar ve Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın ile görüşmüştür. Türk tarafı yapılan görüşmelerde; ABD'nin YPG/PYD ile ilişkisini kesmesini ve Münbiç yol haritasını uygulamasını istemiştir (Aydınlık, 2019).

Diğer yandan ABD, Türkiye'nin Rusya'dan S400 savunma sistemleri almak konusundaki girişimlerinden oldukça rahatsız olmuş ve ABD Dışişleri Bakanlığı üzerinden Mart 2019 tarihinde yapılan açıklamada, ABD'nin bu konudan rahatsızlığı dile getirilerek eğer Türkiye S400 savunma sistemi alma konusunda ısrarcı olursa, F35 programından çıkarılacağını belirtmiştir.

Yine ABD Avrupa Kuvvetleri ve NATO Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutanı Orgeneral Curtis M. Scaparrotti de bu konuda açıklama yaparak bu durumun kabul edilemez olduğunu ve F35 programından Türkiye'nin çıkarılacağını teyit etmiştir (DW, 2019). Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, ABD'nin S400 savunma sistemi ile ilgili tehditlerine karşılık, S400 konusunun bittiğinin hatta Rusya ile ortak üretimin planlandığını, S500 dahi buna eklenilebileceğini söylemiştir.

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu da NATO'nun Türkiye'nin S400 hava savunma sistemi almasına karşı çıkmasının kabul edilemez olduğunu ve Türkiye'nin ihtiyacı varsa alabileceğini belirtmiştir (İlke Haber, 2019). Ancak bu konuda yapılan yorumlarda ABD'nin Türkiye-Rusya yakınlaşması ve savunma sistemi paylaşımını, oldukça tehlikeli gördüğünü ve özellikle istihbarat zaafın ortaya çıkacağını düşündüğü ileri sürülmüştür (KRD News, 2019).

Türkiye'nin Fırat'ın batısına yönelik kararlı açıklamaları; ABD ve müttefiklerini sınırlı da olsa güvenli bölge konusunda Türkiye ile 2019 ortalarında anlaşmaya itmiştir. Ancak Türkiye, Suriye'de güvenli bölge kurulması konusunda, ABD ve müttefikleri ile belirli oranda anlaşmış görünse de üç konuda ayrı düşmüştür. Bunlar; derinliğin kaç kilometre olması durumu, kontrolün kim tarafından sağlanacağı ve YPG'nin durumu. Bu konularda ABD Savunma Bakanı Mark Esper 12 Temmuz 2019 tarihinde Türkiye Savunma Bakanı Hulusi Akar'ı telefonla aramış ve 22 Temmuz 2019 tarihinde ise ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi James Jeffrey başkanlığındaki ABD heyeti Ankara'ya gelerek görüşmelerde bulunmuştur (BBC News Türkçe, 2019).

Ayrıca 5-7 Ağustos 2019 tarihleri arasında ABD'li bir heyet Ankara'ya gelerek görüşmelere başlamıştır. İki ülke yetkilileri arasında yapılan görüşmeler neticesinde güvenli bölgenin iki ülke tarafından kurulması ve ortak devriye ile kontrol edilmesi konusunda anlaşılmış ancak anlaşmanın içeriği konusunda ciddi anlaşmazlıkların olduğu da Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın büyükelçiler toplantısındaki konuşmasında görülmüştür.

Erdoğan, Türkiye'nin NATO müttefiki ve stratejik ortağı olan ABD'den buna uygun tavır beklediklerini, S400 konusunun NATO ve F35 uçak sistemlerine zarar vereceğini gösterir somut veri olmadığını, bu konuda haklı olduklarını Trump'ın G20 Zirvesi'nde Türkiye'ye adil davranılmadığını söyleyerek onayladığını belirtmiştir (Cumhuriyet, 2019). ABD Savunma Bakanı Esper de Türkiye'nin yapacağı tek taraflı hareketi engelleyeceklerini açıklamıştır (Yeni Şafak, 2019).

Bu anlaşma çerçevesinde 12 Ağustos 2019 tarihinde ABD Askeri Heyeti Akçakale'ye gelerek üssün kurulmasını Türkiye ile birlikte gerçekleştirmiştir. Daha sonra yapılan mutabakat çerçevesinde havadan insansız hava araçları yolu ile karadan da iki ülke kuvvetlerince kontroller süreci başlamıştır (Habertürk, 2019). Suriye Dışişleri Bakanlığı ise Türkiye ile ABD arasında yapılan güvenli bölge anlaşmasını ret ettiklerini belirtmiştir (BBC News Türkçe, 2019). ABD Savunma Bakanı Esper ile Türkiye Savunma Bakanı Akar, 22 Ağustos 2019 tarihinde yaptıkları görüşmede geri çekilme sürecinin aşamalı ve Türkiye ile ABD'nin koordineli yürüteceklerini açıklamışlardır (BBC News Türkçe, 2019).

Reuters ve AFP ise 27 Ağustos 2019 tarihinde YPG'nin ağır silahları ile Türkiye sınırından çekilmeye başladığını duyurmuştur (BBC News Türkçe, 2019).

Bu sürecin başlamasına Türkiye'nin Suriye'de garantör ortakları olan Rusya ve İran'dan yapılan açıklamalarda ABD'nin varlığı eleştirilirken, Türkiye'nin güvenlik kaygılarının anlaşılabilirliği üzerinde durulmuştur (Habertürk, 2019). BM'de 30 Ağustos 2019 tarihinde Suriye'de Türkiye'nin güvenlik kaygılarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, ABD ile görüştiklerini ancak güvenli bölge konusunda iki ülkenin yaklaşımının farklı olduğunu belirtmiştir (BBC News Türkçe, 2019). Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ise 10 Eylül 2019 tarihinde yaptığı açıklamada ABD ile yapılan devriyelere rağmen ABD'nin yapması gerekenleri yani sorumluluklarını yerine getirmediğini söyleyerek, ABD'nin adımlarını, kozmetik adımlar olarak nitelendirmiştir.

Çavuşoğlu yaptığı açıklamada, bölgeden terör örgütü olan DEAŞ, YPG/PYD/PKK'nın temizlenmesinin Türkiye'nin ulusal güvenlik sorunu olduğuna vurgu yapmıştır (Son Dakika Haber, 2019). Türkiye'nin ısrarlı yaklaşımı batılı basında geniş yer bulmuştur. 27 Ağustos 2019 tarihli Fransız Haber ajansı AFP'nin geçtiği haberde, PYD/YPG'nin Suriye'nin kuzeyinden çekilmeye başladığı açıklanmıştır (A Haber, 2019). Suriye ise 8 Eylül 2019 tarihinde Dışişleri ve Gurbetçiler Bakanlığının yaptığı açıklama ile ABD ve Türkiye'nin Suriye toprakları içerisindeki devriye faaliyetlerini uluslararası hukuka aykırı olarak nitelendirmiş ve karşı çıkmıştır (SANA, 2019).

ABD Dışişleri Bakanlığı 24 Eylül 2019 tarihinde yaptığı açıklamada, Suriye yaklaşımını ortaya koymuştur. ABD bir taraftan Suriye Devlet Başkanı Esat'ın Suriye halkının barış içinde yaşama ve kasıtlı şiddet, keyfi gözaltı ve açlık ve zulüm tehditlerine maruz kalmama iradesini kabul etmeye çağırırken, diğer taraftan Suriye ile ilgili Türkiye, Rusya ve BM çerçevesinde ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, Mısır, Suudi Arabistan ve Ürdün'ün çözüm için uğraşlarını desteklediklerini açıklamıştır (Sputnik Türkiye, 2019). 26 Eylül 2019 tarihli basına yansıyan bilgilerde ise ABD Kongresi bünyesinde görev yapan Barış Enstitüsü hazırlamış olduğu raporda; Türkiye'yi ilgilendiren dikkat çeken önerilerde bulunmuşlardır. Türkiye ve PKK arasında müzakerelerin yeniden başlaması gerektiğini ve ABD'nin İdlib'deki radikallere karşı baskıyı artırmasının önemli olduğu üzerinde durulmuştur (Sputnik Türkiye, 2019).

Suriye Devleti Dışişleri Bakanı Velid Mueallim ise 28 Eylül 2019 tarihinde BM'de yaptığı konuşmada Türkiye ve ABD'nin Suriye topraklarından derhal çekilmesini istemiştir. İşgalci olarak nitelendirdiği ve uluslararası hukuka aykırı olarak gördüğü Türkiye ve ABD güçlerine müdahale edebilecekleri tehdidini de dile getirmiştir (Amerikanın Sesi, 2019). Avrupa Birliği Göç Komiseri Dimitris Avramopoulos konu ile ilgili yaptığı açıklamada; AB'nin Suriye'nin birliği, toprak bütünlüğü ve egemenliğinden yana olduğunu ve Türkiye'nin operasyon yapmamasını umduklarını ifade etmiştir (SANA, 2019).

Türkiye'nin ABD'nin ve müttefiklerinin ısrarla operasyon yapmayın uyarılarına rağmen PKK/PYD/YPG Terör Örgütünü bölgeden temizlemek, terör koridoru oluşmasını engellemek, 1 milyon ile 2 milyon arası Türkiye'ye sığınan geçici sığınmacıları bu bölgeye yerleştirmek amacıyla 9 Ekim 2019 tarihinde başlatmış olduğu Barış Pınarı Harekâtı ile Tel Abyad-Resulayn arasındaki yaklaşık 120 kilometrekare uzunluğunda ve 30 kilometre genişliğinde bir alanı bir hafta içerisinde kontrol altına almıştır.

Bu gelişme üzerine ABD Başkan Yardımcısı Mike Pence Türkiye'ye gelerek yetkililerle bir görüşme yapmış ve görüşmeler sonrası 17 Ekim 2019 tarihinde ABD'nin Ankara Büyükelçiliğinde yaptığı açıklamada ABD ve Türkiye'nin Suriye'de ateşkes konusunda anlaşmalarını ve 120 saatlik bir süre içerisinde YPG'nin Fırat'ın doğusundaki 32 kilometrelik alandan çekileceğini duyurmuştur (NTV, 2019). Ayrıca Pence, daimi ateşkes sağlandıktan sonra ekonomik yaptırımlarında kaldırılacağını söylemiştir (Yeniçağ, 2019). Türk Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ise bunun bir ateşkes olmadığını operasyona ara vermek olduğunu söylemiştir (Odatv, 2019).

Suriye Devlet Başkanı Beşar Esat'ın Siyaset Danışmanı Buseyna Şaban ise ABD ve Türkiye arasında yapılan ateşkes anlaşmasını değerlendirerek; anlaşmanın muğlak olduğunu ve güvenli bölge olarak nitelendirilen bölgenin işgal bölgesi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Suriye'de bir Otonom Kürt Bölgesinin kurulmasına kategorik olarak karşı olduklarının da altını çizmiştir (Dubar, 2019). Ancak tüm bu açıklamalardan sonra Türkiye ve ABD arasında bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşma toplam 13 maddeden oluşmakta olup, özetle şu konulara dikkat çekmektedir; ABD'nin Türkiye'nin meşru güvenlik kaygılarını anladığını, Suriye'nin Kuzey Doğusunda Türkiye ve ABD'nin eşgüdüm içerisinde çalışacaklarını, NATO üyesi olarak iki ülkenin topraklarının korunacağını, İnsan hakları, dini ve etnik grupların haklarının korunacağını, IŞİD ile mücadeleye devam edilmesi gerektiğini, teröre yönelik mücadelenin terörün yığınak ve barınaklarını hedef alması gerektiğini, Türkiye'nin kontrol ettiği güvenli bölgede güvenlik ve asayişin sağlanması ile can ve mal güvenliğinin taahhüdünü, BM öncülüğünde yürütülen çözüm sürecine bağlılığı, kontrolün Türk Silahlı Kuvvetlerinde olacağını ancak eşgüdümün devam edeceğini, 120 saat sonunda geri çekilme gerçekleşirse operasyonun durdurulacağını ve yaptırımların kaldırılacağını imza altına almışlardır (Akşam, 2019).

18 Ekim 2019 tarihinde ise Cumhurbaşkanı Erdoğan ile ABD Başkanı Trump arasında bir telefon görüşmesi gerçekleşmiştir. Erdoğan bu görüşme ile ilgili özelde Suriye'nin kuzeyinde tesis edilecek güvenli bölge genelde de tüm bölge ile ilgili barış, güvenlik ve istikrarın kurulması için birlikte çalışmaya devam edeceklerini ve bölgede Türkiye'nin 12 gözlem noktası kuracağını açıklamıştır (BBC News Türkçe, 2019). ABD Barış Pınarı Harekâtı sonrası Türkiye ile varılan anlaşmanın da gereği olarak bölgeden büyük oranda çekilmiştir.

Ancak ABD'nin Suriye'deki petrol bölgelerinin kontrolüne yönelik bir yeniden yapılanmaya gittiği de görülmüştür. Özellikle Deyrizor, Rakka ve Haseke'de yeniden yapılanmaya gittiği kamuoyuna yansımıştır (Anadolu Ajansı, 2019).

Ayrıca ABD kontrol ettiği bu petrol bölgelerinde PKK/YPG ile birlikte devriye faaliyetlerine başlamış ve bu devriyeleri kamuoyu ile de paylaşmıştır. Bu gelişme üzerine Türk Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, Suriye'nin zenginlikleri üzerinde Suriye halkı dışında kimsenin hakkı olmadığını belirtmiştir (Anadolu Ajansı, 2019). 6 Kasım 2019 tarihinde ABD Senatosu Dış İlişkiler Komisyonu Üyesi Demokrat Bob Menendez ise Türkiye'nin Barış Pınarı Harekatı ile ilgili insan hakları ihlalleri çerçevesinde bir rapor hazırlanması için başvuruda bulunmuştur.

Bu girişimin kabul edilme ihtimali zayıf olsa da ABD'de Türkiye aleyhinde oluşan kamuoyu ve Barış Pınarı Harekatına Demokratların yaklaşımını göstermesi açısından önemlidir (Sputnik Türkiye, 2019). ABD'li demokrat ve cumhuriyetçi senatörlerden oluşan bir grup ise 7 Kasım 2019 tarihinde Trump'a başvurarak Türkiye'nin ateşkes kurallarına uyup uymadığının kontrol edilmesini ve şayet uyulmadığı tespit edilirse yaptırım uygulanmasını önermiştir (Sputnik Türkiye, 2019).

9 Kasım 2019 tarihinde ise ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Jeffrey ve ABD'nin Ankara Büyükelçisi Satterfield bir gün önce Milli Savunma Bakanı Akar ile görüşükten sonra Cumhurbaşkanı Sözcüsü Kalın ile bir görüşme yapmıştır. Yapılan görüşmede, Suriye konusunun BMGK'nin 2254 kararı çerçevesinde Anayasa komisyonu çalışmalarının bitirilmesi, şeffaf, adil ve özgür seçimlerin yapılması konusuna vurgu yapılmıştır (NTV, 2019). 10 Kasım 2019 tarihinde bir televizyon kanalına bilgi veren ABD Genelkurmay Başkanı Mark Milley de ABD'nin Suriye'de yaklaşık 600 askerinin kalmaya devam edeceğini belirtmiştir (Habersol, 2019).

Böylece ABD'nin Suriye'den tamamen çekilmeyeceği de netleşmiştir. Suriye Devlet Başkanı Esat ise 11 Kasım 2019 tarihinde Rusya'nın Russia Today televizyonuna verdiği röportajında; Suriye'de vekaletler üzerinde 3. Dünya Savaşı'nın canlandırıldığını, Türkiye ve ABD'nin Suriye'deki muhalifleri desteklediğini, Türkiye'nin Suriye'nin egemenlik haklarını ihlal ettiğini, SDG'nin Suriye kuvvetlerine katılarak Türkiye'ye bahane vermemesi gerektiğini ve Suriye yeniden yapılandırılırken Rusya, Çin ve İran'ın öncelikli olarak yer alacağını altını çizmiştir (Evrensel, 2019).

Ayrıca Türkiye halkının Suriye halkı ile dost olduğunu ancak Erdoğan'ın Suriye'yi işgal ettiğini ileri süren Esat, Erdoğan ile görüşecek misiniz sorusuna hayır yanıtını vermiştir (Haberler.com, 2019).

Suriye konusunda sınırlıda olsa Türkiye ve ABD'nin anlaşması ve ABD'nin %70 oranında bölgeden çekilmesi üzerine özellikle Türkiye sınırında bulunan Aynel Arap ve Kamışlı Bölgesine Rusların yerleşmeye başladığı hatta Kamışlı Bölgesinde askeri bir üs kurmak amacıyla olduğu açıklanmıştır (Birgün, 2019). Elbette bu yeni gelişme ile Türkiye bir başka emperyalist ülke ile karşı karşıya gelmiş ve Rusya ile bu konuyu müzakere etmek durumunda kalmıştır.

Türkiye bu çerçevede Rusya ile 10 maddelik bir anlaşma yapmıştır. 22 Ekim 2019 tarihinde yapılan bu anlaşmaya göre; her iki ülkenin Suriye'nin siyasi birliği ve toprak bütünlüğünü kabul ettiklerini, terörizmin her türüne karşı mücadele edeceklerini, Tel Abyad ve Resulayn arasındaki mevcut Türkiye'nin durumunun muhafaza edileceğini, her iki tarafın Adana Anlaşmasını teyit ettiklerini, 150 saat içerisinde PYD/YPG'li yapıların çekileceği ve Türk-Rus ortak devriyesinin Kamışlı hariç 10 km derinlikte yapılacağını,

Münbiç ve Tel-Rıfat'tan bütün YPG'li unsurların silahları ile birlikte çıkarılacağını, terörist sızmaların engelleneceğini, mültecilerin gönüllü ve güvenli geri dönüşüne yardım edileceğini, bir denetim mekanizmasının kurulacağını ve Astana sürecinde başlayan siyasi sürece ve Anayasa hazırlama sürecine desteklerinin devam edeceğini imza altına almışlardır (Milliyet, 2019).

ABD Dışişleri Bakanı Pompeo, bu anlaşma sonrası Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov ile de 26 Ekim 2019 tarihinde bir telefon görüşmesi yapmıştır. Bu görüşme sonrası açıklamalarda bulunan Lavrov; Washington'un Suriye'nin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne zarar veren adımlar atmaktan kaçınması gerektiğini ifade ettiğini belirtmiştir (SANA, 2019).

Suriye Dışişleri ve Gurbetçiler Bakanı Mikdat ise Bağlantısızlar toplantısı için gittiği Bakü'den 26 Ekim 2019 tarihinde yaptığı açıklamada, Suriye'nin Türk saldırganlığına karşı koyma ve her karış toprağını kurtarma kararlılığında olduğunu söylemiştir (SANA, 2019).

ABD Temsilciler Meclisi ise 30 Ekim 2019 tarihinde aldığı bir kararla Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ve ailesinin mal varlıklarının 120 gün içerisinde araştırılmasını içeren bir kararı kabul etmiştir (Aydınlık, 2019). Ayrıca 1915 olaylarını sözde Ermeni Soykırımı olarak tanıyan kararı kabul etmişlerdir (BBC News Türkçe, 2019).

Bu gelişmelere ek olarak ABD ile Türkiye arasında PKK'nın Suriye kolu olan PYD/YPG'li teröristler ile ABD yönetimin en üstten en alta görüşmeler yapması da sorun olmaya devam etmiştir. Örneğin Mazlum Kobani Kod Adlı PKK'nın liderlerinden Ferhat Abdi Şahin ile yapılan görüşmeler zaman zaman basına da servis edilmiştir. Bu konu ile ilgili ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi James Jeffrey'e sorulan soruya karşılık, Jeffrey 15 Kasım 2019 tarihinde verdiği cevapta; ABD'nin kişilerle bir bağlantısı olmadığını, ABD'nin desteğinin SDG'ye olduğunu belirtmiştir (Haberler.com, 2019).

Diğer yandan ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Jeffrey, ABD Dışişleri Bakanı Pompeo ve NATO Genel Sekreteri Stoltenberg'in katıldığı 16 Kasım 2019 tarihli toplantıda; Suriye'den YPG'nin baskısı nedeniyle Kürtlerinde göç etmek durumunda olduğunu söyleyerek bir boyutu ile Türkiye'nin tezine bir adım yaklaşmış (Haber7, 2019) görünse de 12 Aralık 2019 tarihinde ABD Senatosu, ABD Temsilciler Meclisi'nin Türkiye'ye yönelik yaptırım uygulanması kararını onaylayarak iki ülke arasındaki ilişkilerin zarar görmesine neden olmuştur (BBC News Türkçe, 2019).

Türkiye-ABD ilişkilerinin Suriye'de faklı bir seyir takip ettiği tek yer İdlib'tir. İdlib konusunda iki ülkenin yaklaşımları belirli düzeyde örtüşmektedir. Türkiye'nin 20 Aralık 2016 tarihinde Rusya ve İran ile birlikte Astana'da imzaladığı mutabakat da yer alan; siyasi çözüm için görüşmelerin yapılması, radikal örgütlerin silahsızlandırılması ve sivillerin korunması yaklaşımını, ABD ve müttefikleri desteklemiştir. Bu mutabakat belirli bir süre ateşkesi sağlamış ancak ilerleyen süreçte Rusya ve Suriye rejimi, Türkiye'nin radikal örgütlerin silahsızlandırılması konusundaki sözlerini yerine getirmediği ve yetersiz kaldığı iddiaları ile İdlib'e yönelik askeri harekate tekrar başlamıştır. Türkiye bu yaklaşımı, sivillere yönelik katliamların yapılması olarak nitelendirirken, ABD radikal İslamcı örgütlerin etkisiz hale getirilmesi konusunda Rusya ve Suriye rejimi ile benzer düşünmekle birlikte, sivillere yönelik yapılan bombardımanı şiddetle eleştirmiştir. Örneğin 28 Ocak 2020 tarihinde ABD Dışişleri Bakanı Pompeo yaptığı açıklamada; İdlib'e yönelik yapılan askeri operasyonlar dolayısı ile Rusya, İran ve Suriye rejimini kınamış ve acil ateşkes çağrısı yapmıştır. Pompeo, İdlib'e yönelik yapılan operasyonda; Rusya, İran, Hizbullah ve Suriye rejiminin yer aldığını ve sivillerin hedef alındığını özellikle belirtmiştir

(Karar 2020). Yine 3 Şubat 2020 tarihinde Suriye rejimi tarafından Türk askerine yönelik yapılan saldırı nedeniyle ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Morgan Ortagus, 4 Şubat 2020 tarihinde yaptığı açıklamada; İdlib'te şehit olan Türk askerleri için taziyede bulunarak, NATO müttefikimiz Türkiye'nin yanındayız açıklamasını yapmıştır. Ayrıca Rusya, İran, Hizbullah ve Esat rejiminin birlikte hareket ettiklerini dile getirerek, BM Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararı çerçevesinde ateşkes çağrısında bulunmuştur (Karar, 2020). Ayrıca ABD Dışişleri Bakanı Pompeo'nun görevlendirmesi sonucu ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Jeffrey beraberindeki heyetle birlikte 11 Şubat 2020 tarihinde Türkiye'ye gelerek resmi temaslarda bulunmuştur. Jeffrey, Türkiye'de yaptığı açıklamalarda; İdlib'te Türkiye'nin meşru müdafaa hakkını desteklediklerini ifade etmiştir (Anadolu Ajansı, 2020).

Sonuç

ABD ile Türkiye'nin ilişkileri; ABD'nin bölgedeki çıkarları doğrultusunda Türkiye'ye olan ihtiyacı çevresinde şekillenirken, Türkiye'nin ABD ile ilişkileri; 20.yüzyılın başlarında romantik anlamda platonik bir boyutta başlamış, ikinci dünya savaşı sonrasında ise Sovyet Bloğuna karşı korunma ihtiyacı çerçevesinde ABD'nin şemsiyesi altına girme ihtiyacı ile devam etmiştir. Ancak bu ilişkilerin sürekliliğini, ABD'nin yaklaşımları belirlediği için istikrarlı bir çizgide gelişmediği gibi söylenildiği gibi stratejik bir boyutta da devam etmemiştir.

Suriye özelindeki Türkiye-ABD ilişkileri de bu çerçevede bir süreç yaşamıştır. Suriye sorununun ortaya çıktığı ilk anlarda, ABD ve müttefikleri Türkiye'yi sorunun bir parçası ve kendilerinin ön karakolu yapmak için büyük bir gayret sarf ederken, Türkiye'nin sürece dahil olduktan sonra siyasal İslamcı gruplarla olan yakınlaşması ve İsrail karşıtı yaklaşımları dolayısı ile çok geçmeden ABD ve müttefiklerinin Türkiye dışında alternatiflere yönelmelerine neden olmuştur.

Türkiye'nin ABD ve müttefiklerinin PYD/YPG, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve İsrail ile birlikte genelde de Türkiye'nin aleyhine Suriye'yi yeniden yapılandırma sürecine karşılık, Rusya ve İran ile birlikte bir taraftan Astana ve Soçi süreci ile girişimlerde bulunmuş diğer yandan Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı hareketleri ile inisiyatifi doğrudan eline alarak sahadaki gücünü artırmış ve Türkiyesiz Suriye'de bir çözümün olamayacağını her iki tarafa da göstermiştir.

Türkiye'nin bu yaklaşımı her iki tarafın Türkiye'yi dikkate almasını sağlasa da Türkiye'nin bölgede ittifak içerisinde olduğu İslamcı yapıların kontrol edilebilirliğinin sürdürülebilir olmaması dolayısı ile tartışmalı bir duruma düşmesine de neden olmuştur. Türkiye'nin bu durumu aşabilmesi için demokratik, laik sosyal hukuk devleti kimliğini öne çıkararak, kendi ülkesinin ulusal çıkarları çerçevesinde bölgedeki BM tarafından tanınan ülkelerle olan ilişkilerini geliştirerek ve devlet dışı aktörlerle arasına mesafe koyarak daha etkili bir noktaya taşınacağı muhakkaktır.

KAYNAKÇA

- AKGÜN, S. (1985). "Ana Hatlarıyla General Moseley Raporu". *Bellekten*. XLVIII: 95-108.
- AKGÜN, S. (1994). "Kendi Kaynaklarından Amerikalı Misyonerlerin Türk Sosyal Yaşamına Etkisi (1820-1915)". *Türk Tarih Kongresinden Ayrı Basım*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- ARMAOĞLU, F. (1989). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

- EROL, M. (1988). *Osmanlı İmparatorluğu'nun ABD ile Yaptığı Ticari Anlaşmaları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- KARAKAYA, A. (2001). *Milli Mücadelede Manda Sorunu, Harbord ve King Crone Heyetleri*. Ankara: Başkent Klşe ve Matbaacılık.
- TEVETOĞLU, F. (1991). *Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- UÇAROL, R. (1985). *Siyasi Tarih*. İstanbul: Filiz Kitapevi.
- ULUGAY, O. (1974). *Amerikan Basınında Türk Kurtuluş Savaşı*. İstanbul: Özel Yayın.

İnternet Kaynakları

- A Haber (2019). "AFP:YPG/PKK Türkiye Sınırından Çekiliyor". (Erişim Tarihi: 07.10.2019).
<https://www.ahaber.com.tr/gundem/2019/08/27/afp-ypgpkk-turkiye-sinirindan-cekiliyor>
- Akşam Gazetesi (2013). "Öfkenin Hedefi Patriotlar". (Erişim Tarihi: 17.09.2019).
<https://www.aksam.com.tr/guncel/ofkenin-hedefi-patriotlar--161152h/haber-161152>
- Akşam Gazetesi (2019). "Türkiye ve ABD 13 Maddede Anlaştı". (Erişim Tarihi: 15.11.2019).
<https://www.aksam.com.tr/guncel/turkiyeabd-ortak-aciklamasi/haber-1014655>
- Akşam Gazetesi (2019). "Washington Post; ABD Suriyeli Muhaliflere Öldürücü Silah Yardımına Başladı". (Erişim Tarihi: 20.09.2019).
<https://www.aksam.com.tr/dunya/washington-post-abd-suriyeli-muhaliflere-oldurucu-silah-yardimina-basladi/haber-243965>
- Aljezeera Türk (2015). "Suriye'de Kimyasal Silah Kullanıldı". (Erişim Tarihi: 30.09.2019).
<http://www.aljazeera.com.tr/haber/suriyede-kimyasal-silah-kullanildi>
- Aljezeera Türk (2016). "YPG Armalı ABD Askeri". (Erişim Tarihi: 03.10.2019).
<http://www.aljazeera.com.tr/haber/ypg-armali-abd-askeri>
- Amerikanın Sesi (2019). "Esat Yönetiminden ABD ve Türkiye'ye Suriye'den Çıkın". (Erişim Tarihi: 12.11.2019).
<https://www.amerikaninsesi.com/a/abd-ve-t%C3%BCrkiye-ye-uyar%C4%B1-suriye-den-%C3%A7%C4%B1k%C4%B1n-/5102587.html>
- Amerikanın Sesi (2019). "Türkiye ABD'nin PYD/YPG'ye 1 Saat Bile Desteği Zararlı". (Erişim Tarihi: 23.09.2019).
<https://www.amerikaninsesi.com/a/turkiye-abdninpyd-ypgye-1-saat-bile-destegi-zararli/4143613.html>
- Anadolu Ajansı (2019). "ABD Ordusu YPG/PKK ile Petrol için Ortak Devriye Yapıyor". (Erişim Tarihi: 20.11.2019).
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-ordusu-ypg-pkky-la-petrol-icin-ortak-devriye-yapiyor/1641272>

- Anadolu Ajansı (2019). “ABD’nin Suriye’deki Konuşlanma Şekli Değişiyor”. (Erişim Tarihi: 20.11.2019).
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdnin-suriyedeki-konuslanma-sekli-degisiyor/1639956>
- Anadolu Ajansı (2020). “ABD’nin Suriye Özel Temsilcisi Jeffrey Türkiye’ye Geldi”. (Erişim Tarihi: 14.02.2020).
<https://www.aa.com.tr/tr/politika/abdnin-suriye-ozel-temsilcisi-jeffrey-turkiyeye-geldi/1731125#!>
- Aydınlık Gazetesi (2019). “Cumhurbaşkanlığı; Jeffrey’e Randevu Vermedi”. (Erişim Tarihi: 06.10.2019).
<https://www.aydinlik.com.tr/cumhurbaskanligi-jeffrey-e-randevu-vermedi-turkiye-ocak-2019>
- Aydınlık Gazetesi (2019). “Erdoğan’dan Operasyon Açıklaması: Önümüzdeki Günlerde IŞİD’i de Kapsayan Harekat Tarzı Belirleyeceğiz”. (Erişim Tarihi: 05.10.2019).
<https://www.aydinlik.com.tr/erdogan-dan-operasyon-aciklamasi-onumuzdeki-gunlerde-isid-i-de-kapsayan-harekat-tarzi-izleyecegiz-turkiye-aralik-2018-3>
- Aydınlık Gazetesi (2019). “ABD Temsilciler Meclisi’nin Yaptırım Kararı Neleri Kapsıyor?”. (Erişim Tarihi: 16.11.2019).
<https://www.aydinlik.com.tr/abd-temsilciler-meclisi-nin-yaptirim-karari-neleri-kapsiyor-turkiye-ekim-2019-1>
- AYDINTAŞBAŞ, A. (2019). “ABD’den Kritik Suriye Teklifi”. *Cumhuriyet Gazetesi*. (Erişim Tarihi: 04.10.2019).
http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/608718/ABD_den_kritik_Suriye_teklifi.html
- BBC News Türkçe (2013). “ABD ve İngiltere Suriyeli Muhaliflere Yardımı Durdurdu”. (Erişim Tarihi: 22.09.2019).
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/12/131211_suriye_abd_yardim
- BBC News Türkçe (2014). “Biden: Suriye’de Esatsız Çözüm Sürecini Görüştük”. (Erişim Tarihi: 25.09.2019).
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/11/141122_biden
- BBC News Türkçe (2015). “ABD ile Eğitim-Donat Mutabakatı İmzalandı”. (Erişim Tarihi: 28.09.2019).
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/02/150219_egit_donat
- BBC News Türkçe (2015). “ABD’nin Eğitim-Donat Projesi Başarısız Oldu”. (Erişim Tarihi: 27.09.2019).
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/08/150806_suriye_abd_el_wawi_egit_donat
- BBC News Türkçe (2015). “ABD ve Almanya Türkiye’deki Patriot Sistemlerini Çekiyor”. (Erişim Tarihi: 18.09.2019).

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/08/150817_patriot_fuzeleri_abd_almanya

BBC News Türkçe (2016). “ABD’den Türkiye’ye Suriye Demokratik Güçlerini Hedef Almama Çağrısı”. (Erişim Tarihi: 02.10.2019).

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-37216750>

BBC News Türkçe (2019). “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Trump ile Görüştü: Çekilmeyi Engellemek İsteyenlere Fırsat Verilmemeli”. (Erişim Tarihi: 05.10.2019).

<https://www.bbc.com/turkce/46869472>

BBC News Türkçe (2019). “Erdoğan: Güvenli Bölge için ABD ile Görüşüyoruz...”. (Erişim Tarihi: 6 Ekim 2019).

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49625563>

BBC News Türkçe (2019). “Erdoğan: Suriye’de Güvenli Bölgede 12 Gözlem Noktası Kurmayı Planlıyoruz”. (Erişim Tarihi: 18.11.2019).

<https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-turkiye-50092782>

BBC News Türkçe (2019). “Erdoğan’dan ABD’ye PYD Tepkisi: Bu Nasıl Ortaklık?”. (Erişim Tarihi: 29.09.2019).

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160210_erdogan_abd

BBC News Türkçe (2019). “Esat: Türk Uçağını Keşke Düşürmeseydik”. (Erişim Tarihi: 15.09.2019).

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/07/120703_assad_turkey_2.shtml

BBC News Türkçe (2019). “HRW: Suriye’deki İşkenceler İnsanlık Suçu”. (Erişim Tarihi: 16.09.2019).

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/07/120703_syria_torture.shtml,

BBC News Türkçe (2019). “Kimyasal Silah Anlaşması; Suriye’de İç Savaşı Bitirir mi?”. (Erişim Tarihi: 21.09.2019).

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/09/130918_sam_suriye_bowen

BBC News Türkçe (2019). “Kobani’ye Havadan Silah Yardımı”. (Erişim Tarihi: 25.09.2019).

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/10/141019_kobani

BBC News Türkçe (2019). “Reuters ve AFT: YPG Suriye’nin Türkiye ile Sınırından Çekiliyor”. (Erişim Tarihi: 21.11.2019).

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49481971>,

BBC News Türkçe (2019). “Roma’da Suriye Zirvesi; Esat Karşıtları İvme Arayışında”. (Erişim Tarihi: 18.09.2019).

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/02/130228_suriye_pazarlik.shtml

BBC News Türkçe (2019). “Suriye; Türkiye ve ABD’nin Güvenli Bölge Anlaşmasını Reddediyoruz”. (Erişim Tarihi: 10.11.2019).

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49276563>

- BBC News Türkçe (2019). "Suriye'de Güvenli Bölge; Türkiye Ne İstiyor, ABD Neden Sıcak Bakmıyor". (Erişim Tarihi: 15.11.2019).
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49134096>
- BBC News Türkçe (2019). "Suriye'de Güvenli Bölgede Pentagon: ABD ve Türkiye Planlı, Aşamalı ve Koordineli Bir Şekilde Uygulayacak". (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49429998>
- BBC News Türkçe (2019). "Türkiye Peşmergenin Kobaniye Gececeğine Yardım Edecek". (Erişim Tarihi: 23.09.2019).
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/10/141020_turkiye_barzani_kobani_koridor
- BBC News Türkçe (2019). "ABD Senatosu, ABD Temsilciler Meclisi'nin Türkiye'ye Yönelik Yaptırım Uygulanması Kararını Onaylamıştır". (Erişim Tarihi: 25.12.2019).
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50757514>
- BBC News Türkçe (2019). "1915 Olaylarını Ermeni Soykırımı Olarak Tanıyan Kararı Kabul Etti". (Erişim Tarihi: 16.11.2019).
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50229358>
- Birgün (2019). "Suriye'de ABD'nin Çekildiği Üsse Rusya Yerleşti". (Erişim Tarihi: 16.11.2019).
<https://www.birgun.net/haber/suriye-de-abd-nin-cekildigi-usse-rusya-yerlesti-276510>
- Cumhuriyet Gazetesi (2019). "ABD ile Pürüzler Aşılama". (Erişim Tarihi: 06.10.2019).
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/1522469/ABD_ile_puruzler_asilama_di.html
- Cumhuriyet Gazetesi (2019). "ABD ile Yeni Gerilim; Mcgurk'tan Ağır Suçlama". (Erişim Tarihi: 04.10.2019).
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/792154/ABD_ile_yeni_gerilim...McGurk_tan_agir_suclama.html
- Cumhuriyet Gazetesi (2019). "ABD ve Türkiye'nin Kara harekatı Planı". (Erişim Tarihi: 28.09.2019).
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/332041/ABD_ve_Turkiye_nin_kara_h_arek_ti_plani.html
- Cumhuriyet Gazetesi (2019). "ABD'den Fırat Kalkanı Operasyonu için Son Açıklama: Kürtler Bize Söz Verdi". (Erişim Tarihi: 03.10.2019).
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/590367/ABD_den_Firat_Kalkani_Operasyonu_icin_son_aciklama_Kurtler_bize_soz_verdi.html
- Cumhuriyet Gazetesi (2019). "Dabık'ta Türkiye-ABD İşbirliği". (Erişim Tarihi: 03.10.2019).
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/601787/Dabik_ta_ABD-Turkiye_isbirligi.html

Cumhuriyet Gazetesi (2019). "Hillary Clinton'dan 29 Ekim Mesajı". (Erişim Tarihi: 16.09.2019).

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/379320/Hillary_Clinton_dan_29_Ekim_mesaji.html

Cumhuriyet Gazetesi (2019). "İncirlik Pazarlığı". (Erişim Tarihi: 21.09.2019).

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/123092/incirlik_pazarligi.html

Cumhuriyet Gazetesi (2019). "Kürtleri Silahlandırılım". (Erişim Tarihi: 04.10.2019).

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/603519/_Kurtleri_silahlandiralim_html

Cumhuriyet Gazetesi (2019). "Suriye'de Güvenli Bölge; Türkiye Ne İstiyor, ABD Neden Sıcak Bakmıyor". (Erişim Tarihi: 17.11.2019).

http://cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/1509701/suriye-de--guvenli_bolge_Turkiye_ne_istiyor_ABD_neden-sicak-bakmiyor.html

Cumhuriyet Gazetesi (2019). "YPG Terör Örgütüdür Diyen Erdoğan'a ABD'den Sert Yanıt". (Erişim Tarihi: 26.09.2019).

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/479057/_YPG_teror_organudur_diyen_erdogan_a_ABD_den_sert_yanit.html

Cumhuriyet Gazetesi (2019). "YPG ve ABD Omuz Omuza". (Erişim Tarihi: 29.09.2019).

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/398143/YPG_ve_ABD_omuz_omuza.html

Cumhuriyet Gazetesi (2019). "YPG'den 250 ABD Askeri Açıklaması". (Erişim Tarihi: 02.10.2019).

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/522644/YPG_den_250_ABD_askeri_a_ciklamasi.html

Duvar Gazete (2019). "Türkiye-ABD Anlaşması Muğak; Biz SDG ile Önemli Adımlar Attık". (Erişim Tarihi: 13.11.2019).

<https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2019/10/17/suriye-turkiye-abd-anlasmasi-muglak-biz-sdg-ile-onemli-adimlar-attik/>

DW (2017). "Tillerson: Türkiye ile İlişkileri Onarıyoruz". (Erişim Tarihi: 04.10.2019).

<https://www.dw.com/tr/tillerson-t%C3%BCrkiye-ile-ili%C5%9Fkileri-onar%C4%B1yoruz/a-39633550>

DW (2018). "Türkiye ve ABD Münbiç Konusunda Anlaştı". (Erişim Tarihi: 01.01.2020).

<https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye-ve-abd-menbi%C3%A7-konusunda-anla%C5%9Ft%C4%B1/a-44072374>

DW (2019). "ABD'den Türkiye'ye S400 Uyarısı". (Erişim Tarihi: 06.10.2019).

<https://www.dw.com/tr/abdden-t%C3%BCrkiye-ye-s400-uyar%C4%B1s%C4%B1/a-47787737>

Evrensel Gazetesi (2019). "Esat Suriye'deki Savaş 3. Dünya Savaşı Canlandırmasıdır". (Erişim Tarihi: 22.11.2019).

<https://www.evrensel.net/haber/390739/esad-suriyedeki-savas-3-dunya-savasi-canlandirmasidir>

GÖKSEDEF, E. (2019). "ABD ile Güven Bunalımı". (Erişim Tarihi: 01.10.2019).

<http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/abd-ile-guven-bunalimi>

Haber7com (2019). "ABD'den Şaşırtan Türkiye İtirafı". (Erişim Tarihi: 27.11.2019).

<http://www.haber7.com/dunya/haber/2916115-abdden-sasirtan-turkiye-itirafi>

Haber7com (2019). "Suriye'de Türkiye'ye Karşı Yeni Oyun; ABD, İngiltere ve İsrail". (Erişim Tarihi: 21.11.2019).

<http://www.haber7.com/dunya/haber/2886310-suriyede-turkiyeye-karsi-yeni-oyun-abd-ingiltere-ve-israil/?detay=2>

Haberkıbrıs (2019). "İncirlikten Kalkan İHA Suriye Sınırında Düşürüldü". (Erişim Tarihi 26.09.2019).

<https://haberkibris.com/incirlikten-kalkan-ih-suriyede-dusuruldu--2015-03-18.html>

Haberler.com (2015). "Akçakale'ye Top Mermisi Düşmesi". (Erişim Tarihi: 14.09.2019).

<https://www.haberler.com/akcakale-ye-top-mermisi-dusmesi-3987501-haberi/>

Haberler.com (2019). "ABD'den Mazlum Kobani Açıklaması: Destegimiz Dönemsel ve Geçici". (Erişim Tarihi: 27.11.2019).

<https://www.haberler.com/abd-den-mazlum-kobani-aciklamasi-destegimiz-12619809-haberi/>

Haberler.com (2019). "Erdoğan ile Görüşecek misiniz? Sorusuna Cevap Verdi. Görüşmeyeceğim". (Erişim Tarihi: 25.11.2019).

<https://www.haberler.com/esed-erdogan-la-gorusecek-misiniz-sorusuna-12605297-haberi/>

Habersol (2019). "ABD Suriye'de Yaklaşık 600 Askeri Personelimiz Kalacak". (Erişim Tarihi: 20.11.2019).

<https://haber.sol.org.tr/dunya/abd-suriyede-yaklasik-600-askeri-personelimiz-kalacak-274041>

Habertürk Gazetesi (2019). "Rusya ve İran'dan Güvenli Bölge Açıklaması". (Erişim Tarihi: 18.11.2019).

<https://www.haberturk.com/rusya-ve-iran-dan-guvenli-bolge-aciklamasi-2518630>

Habertürk Gazetesi (2019). "Türkiye ve ABD Sınırdaki Devriye Gerçekleştirdi". (Erişim Tarihi: 18.11.2019).

<https://www.haberturk.com/son-dakika-teror-orgutu-tunelleri-kapatiyor-mehmetcik-devriye-atacak-haberler-2520124>

Habertürk Gazetesi (2020). "Türkiye ile ABD Mutabakata Vardı...". (Erişim Tarihi: 01.01.2020).

<https://www.haberturk.com/turkiye-ile-abd-mutabakata-vardi-iste-menbic-plani-1992445>

Hürriyet Gazetesi (2013). "Amerikan Patriotları Türk Bürokrasisine Takıldı". (Erişim Tarihi: 17.09.2019).

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/amerikan-patriotlari-turk-burokrasisine-takildi-22488084>

Hürriyet Gazetesi (2013). "ABD Savaş Hazırlığında: Adana'yı Terk Edin". (Erişim Tarihi: 22.09.2019).

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/abd-savas-hazirliginda-adanayi-terk-edin-24658595>

Hürriyet Gazetesi (2018). "ABD'den Suriyeli Muhaliflere Tehdit". (Erişim Tarihi: 19.11.2019).

<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/abdden-suriyeli-muhaliflere-tehdit-41053201>

ISMAYIL, E. (2019). "ABD'nin Suriye'ye Füze Saldırısı ve Değişen Dengeler". *Bilgesam Analiz*. 1366. (Erişim Tarihi: 10.11.2019). bilgesam.org.tr

İha Haber Ajansı (2019). "Başbakan Erdoğan NBC NEWS Televizyonuna Verdiği Özel Röportaj". (Erişim Tarihi: 19.09.2019).

<https://www.ihaber.com.tr/haber-iste-o-roportaj-276203/>

İlke Haber (2019). "Erdoğan: ABD Silahları Bize Versin". (Erişim Tarihi: 04.10.2019).

<https://www.ilkehaber.com/haber/erdogan-abd-silahlari-bize-versin-51039.htm>

İnternethaber (2012). "Clinton Ankara'nın Kırmızı Çizgisini Açıkladı". (Erişim Tarihi: 25.09.2019).

<https://www.internethaber.com/clinton-ankaranin-kirmizi-cizgisini-acikladi-433809h.htm>

Karar Gazetesi (2020). "ABD'den Rusya, İran ve Esad Rejimine Kınama". (Erişim Tarihi: 28.01.2020).

<https://www.karar.com/dunya-haberleri/abdden-rusya-iran-ve-esad-rejimine-kinama-1457064>

Karar Gazetesi (2020). "ABD'den İdlid'te Şehit Düşen Türk Askerlerine Taziye". (Erişim Tarihi: 05.02.2020).

<https://www.karar.com/dunya-haberleri/abdden-idlibde-sehit-dusen-turk-askerleri-icin-taziye-1463990>

KAYA, E. (2019). "ABD-Suriye İlişkileri Beklentiler ve Muhtemel Gelişmeler". (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

<http://bilgesam.org/incele/16/-abd-suriye-iliskileri--beklentiler---muhtemel-gelismeler/#.Xf5UikczbIU>

KRD News (2019). "BBC: ABD ve Türkiye Çatışma Rotasına Girmiş Görünüyor". (Erişim Tarihi: 11.11.2019). <https://www.krdnews.net/news/turkiye/bbc-abd-ve-turkiye-catisma-rotasina-girmis-gorunuyor>

Milliyet Gazetesi (2019). "ABD; Biz Ortağız Baskı Olmaz". (Erişim Tarihi: 20.09.2019). <http://www.milliyet.com.tr/dunya/abd-biz-ortagiz-baski-olmaz-1522507>

- Milliyet Gazetesi (2019). "Dünya Esat'a Güle Güle Dedi". (Erişim Tarihi: 15.09.2019). <http://www.milliyet.com.tr/dunya/dunya-esad-a-gule-gule-dedi-1428580>
- Milliyet Gazetesi (2019). "Esat Görevi Bırakacak mı?". (Erişim Tarihi: 23.10.2019). <http://www.milliyet.com.tr/dunya/esad-gorevi-birakacak-mi-1428485>
- NTV (2019). "ABD Başkan Yardımcısı Pence; ABD ve Türkiye Suriye'de Ateşkes İçin Anlaştı". (Erişim Tarihi: 10.11.2019). <https://www.ntv.com.tr/dunya/abd-baskan-yardimcisi-pence-abd-ve-turkiye-suriyede-ateskes-icin-anlasti,IWhn7E5fHk-eewhkh5SWPw>
- NTV (2019). "Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Kalın ile ABD Suriye Özel Temsilcisi Jeffrey Görüşmesi Hakkında Açıklama". (Erişim Tarihi: 16.11.2019). https://www.ntv.com.tr/turkiye/son-dakika-haberi-cumhurbaskanligi-sozcusu-kalin-ile-abd-suriye-ozel-temsilcisi,a7G6k4z5rkyQkT7w3_etEg
- Odatv (2019). "Barış Pınarı Durdu". (Erişim Tarihi 12.11.2019). <https://odatv.com/abd-ile-anlasma-17101936.html>
- ORHAN, O. (2019). "Suriye'de PYD/YPG için Sırada Ne Var? Münbiç Operasyonu ve Sonrası". (Erişim Tarihi: 02.10.2019). <https://orsam.org.tr/tr/suriye-de-pyd-ypg-icin-sirada-ne-var-munbic-operasyonu-ve-sonrasi/>
- Sabah Gazetesi (2019). "ABD'ye PYD Yanıtı: Anlaşma Yok". (Erişim Tarihi: 03.10.2019). <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/09/01/abdye-pyd-yaniti-anlasma-yok>,
- SANA (2019). "Avrupa Birliği Suriye'nin Birliğine, Egemenliğine ve Toprak Bütünlüğüne Bağlı Olduğunu Vurguladı". (Erişim Tarihi: 15.10.2019). <https://sana.sy/tr/?p=192664>,
- SANA (2019). "Meclis, Türkiye ve ABD'nin İhlallerini Kınadı". (Erişim Tarihi: 08.11.2019). <https://sana.sy/tr/?p=109325>
- SANA (2019). "Pentagon: Suriye Hava sahasında Uçuşa Yasak Bölge İle İlgili Herhangi Bir Anlaşma Yoktur". (Erişim Tarihi: 07.10.2019). <https://sana.sy/tr/?p=41753>
- SANA (2019). "Suriye BMG'yi Göreve Çağırıldı". (Erişim Tarihi: 08.11.2019). <https://sana.sy/tr/?p=110649>
- SANA (2019). "Suriye, ABD ve Türkiye Rejiminin Bu Adımını Şiddetle Kınıyor". (Erişim Tarihi: 09.11.2019). <https://sana.sy/tr/?p=190526>
- SANA (2019). "Suriye, Türkiye Güçlerinin Afrin'e İşgalini Kınıyor". (Erişim Tarihi: 09.11.2019). <https://sana.sy/tr/?p=141950>
- SANA (2019). "Teröristlerin Eğitilip Silahlandırılması İçin Amerika-Türkiye İttifakı....". (Erişim Tarihi: 07.11.2019). <https://sana.sy/tr/?p=24406>
- SANA (2019). "Türkiye ve ABD'nin Bölgedeki Çıkar Farklılığı Tırmanıyor". (Erişim Tarihi: 08.11.2019). <https://sana.sy/tr/?p=137709>
- SANA (2019). "Türkiye ve ABD'nin Suriye'nin Hiçbir Bölgesinde Müzakere Hakkı Yoktur". (Erişim Tarihi: 09.11.2019). <https://sana.sy/tr/?p=151008>
- SANA (2019). "Washington Yönetiminin Suriye'nin Egemenliği ve Toprak Bütünlüğünü Baltalayan Adımlar Atmaması Gerekir". (Erişim Tarihi: 10.11.2019).

<https://sana.sy/tr/?p=193996>

साना (2019). "Suriye'nin Türk Saldırganlığına Koyma ve Her Karış Toprağını Kurtarma Kararlılığında". (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2019). <https://sana.sy/tr/?p=193993>

Semin, A. (2019). "Türkiye'nin Güvenlik Stratejileri Çerçevesinde Irak ve Suriye". *Bilgesam Analiz*. 1381. (Erişim Tarihi: 08.11.2019). bilgesam.org.tr

Son Dakika Haber (2019). "Bakan Çavuşoğlu'ndan ABD'ye Güvenli Bölge Çıkışı". (Erişim Tarihi: 20.11.2019).

<https://www.sondakika.com/haber/haber-son-dakika-bakan-cavusoglu-ndan-abd-ye-guvenli-12409494/>,

Sözcü Gazetesi (2019). "İncirlik Hava Üssü İçin ABD'ye Kullanma İzni Çıktı". (Erişim Tarihi: 27.09.2019).

<https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/incirlik-ussu-icin-abdye-izin-cikti-891285/>

Sözcü Gazetesi (2019). "Mcgurk'a Plaket Veren PKKlı Çıktı". (Erişim Tarihi: 01.10.2019).

<https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/mcgurka-plaket-veren-pkkli-cikti-1072154/>

Sputnik (2017). "Mcgurk: Suriye'yi Silahlandırma Talimatı Doğrudan Trump'tan Geldi". (Erişim Tarihi: 04.10.2019).

<https://tr.sputniknews.com/abd/201705191028536424-abd-mcgurk-turkiye-isid-mucadele-yakin-muttefik/>

Sputnik (2019). "ABD Dışişleri, BM, Rusya ve Türkiye'nin Suriye'de Çözüme Yönelik Çabalarını Takdir Etti". (Erişim Tarihi: 10.11.2019).

<https://tr.sputniknews.com/abd/201909241040247988-abd-disisleri-bm-rusya-ve-turkiyenin-suriyede-cozume-yonelik-cabalarini-takdir-etti/>

Sputnik (2019). "ABD'li Düşünce Kuruluşundan Kongreye Öneri; Türkiye ile PKK Arasında Barış Müzakereleri Yeniden Başlatılmalı". (Erişim Tarihi: 09.11.2019).

<https://tr.sputniknews.com/abd/201909261040260324-abdli-dusunce-kurulusundan-kongreye-oneri-turkiye-ile-pkk-arasindaki-baris-muzakereleri-yeniden/>

Sputnik (2019). "Senatörlerden Trump'a Çağrı: Türkiye'nin Suriye'de Ateşkes İhlali Haberlerini araştır, Teyit Edilirse Yaptırım Uygula". (Erişim Tarihi: 26.11.2019).

<https://tr.sputniknews.com/abd/201911071040576384-senatorlerden-trumpa-cagri-turkiyenin-suriyede-ateskes-ihlali-haberlerini-arastir-teyit-edilirse/>,

Sputnik (2019). "Trump'ın Türkiye'yi Suriye'deki Hak İhlallerinden Sorumlu Tutması İçin Karar Tasarısı". (Erişim Tarihi: 26.11.2019).

<https://tr.sputniknews.com/abd/201911061040567832-trumpin-turkiyeyi-suriyedeki-hak-ihlallerinden-sorumlu-tutmasi-icin-karar-tasarisi/>

T24 (2019). "ABD Savunma Bakanı Hagel; ABd Suriye'ye Müdahale Etmeye Hazır". (Erişim Tarihi: 18.09.2019).

<https://t24.com.tr/haber/abd-savunma-bakani-hagel-abd-suriyeyi-vurmaya-hazir,238027>

YAZĞAN, Ş. (2019). "Türk Amerikan İlişkilerinin Suriye Sonbaharı: Ayrışan Değerler, Uzlaşmaz Çıkarlar ve Çatışan Politikalar". *ORDAF*. Erişim Tarihi: 05.11.2019. <http://ordaf.org/>

Yeni Şafak Gazetesi (2019). "ABD, Teröristlere Anlık İstihbarat Verecek". (Erişim Tarihi: 06.11.2019).

<https://www.yenisafak.com/gundem/abd-savunma-bakani-turkiyeyi-tehdit-etti-3501239>

Yeniçağ Gazetesi (2019). "ABD ve Türkiye Ateşkese Karar Verdi". (Erişim Tarihi: 17.11.2019).

<https://www.yenicaggazetesi.com.tr/pence-abd-ve-turkiye-suriyede-ateskese-karar-verdi-252819h.htm>

